

16

16

3/93

วารสาร

สมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย

BULLETIN DE L'ASSOCIATION THAÏLANDAISE DES PROFESSEURS DE FRANÇAIS

ฉบับที่ 63 ปีที่ 16 เล่มที่ 3 เดือนกรกฎาคม-กันยายน 2536

Vol. 63 16e ANNÉE NO. 3 JUILLET - SEPTEMBRE 1993

ISSN 0857-0604

วารสารสมาคมครุภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย

BULLETIN DE L'A.T.P.F.

ฉบับที่ 63 ปีที่ 16 เล่มที่ 3 เดือนกรกฎาคม - กันยายน 2536 ISSN 0857-0604

คณะผู้จัดทำ ที่ปรึกษา

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา
นางลัดดา วงศ์สายัณห์
นางธิดา บุญธรรม
นายเดช ตะละกัญ

กองบรรณาธิการ

นางสิทธา พิณภูวดล	บรรณาธิการ
นางสาวอัจฉรา โชติบุตร	บรรณาธิการผู้ช่วย
นางสาวเตือนใจ จุลจุลย์	บรรณาธิการผู้ช่วย
นางสาวสุชาวดี หนูนุกัถิ	กรรมการ
นางสาวอรุจจดา เขาวนัชลากร	กรรมการ
นางสาวสุชาสินี ผลวัฒน์	กรรมการ
นางมธุรส สายลวิจารย์ จงชัยกิจ	กรรมการ
นางสาวจิงลักษณ์ ศกุนตะลักษณ์	กรรมการ
นางสาวชวณี เสนิงค์ ณ อมุธยา	กรรมการ
นางมลฤดี ปาลสุข	กรรมการ
นางสาววิชรา วิศิษฐ์กิจการ	กรรมการ
นางสาวนุชนาฏ หาญคำรังกุล	กรรมการ
นางมยุรี บารมี	เลขานุการ
นางสาวศิริพร ดุษฎีพรรณ	เลขานุการผู้ช่วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศสและฝรั่งเศสศึกษา
2. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก
3. เพื่อส่งเสริมการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับวิชาภาษาฝรั่งเศส วิชาฝรั่งเศสศึกษา และระเบียบวิธีสอน

สำนักงานวารสาร เลขที่ 30/9 พหลโยธิน 2 กว. กพย 10400
โทร. 2790733 ติดต่อบรรณาธิการโดยตรง ปู 511/109
จรัญสนิทวงศ์ 77 บางพลัด กทม. 10700 โทร. 4241882

กำหนดออกวารสาร ปีละ 4 ฉบับ ราคาฉบับละ 25 บาท
ค่าบำรุงสมาชิกวารสารปีละ 100 บาท พร้อมค่าส่ง สนใจขอกริบ
ได้ที่ นางสิทธา พิณภูวดล ณ สำนักงานวารสาร หรือที่อยู่

เจ้าของ : สมาคมครุภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย

ASSOCIATION THAÏLAISE
DES PROFESSEURS DE FRANÇAIS

รายนามคณะกรรมการบริหาร ส.ค.ฟ.ท.

ชุดที่ 8 ประจำปี 2535-2536

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา
องค์นายกกิตติมศักดิ์

1. นางธิดา บุญธรรม	อุปนายก
2. นางสาวประมาณ ลีศิริเสวัญ	เลขาธิการและผู้จัดการ
3. นางวงจันทร์ พิณยัติ	เหรัญญิก
4. นางสาวจิงลักษณ์ ศกุนตะ	นายทะเบียน
5. นางสาวอรุจจดา เขาวนัชลากร	สมาชิกสัมพันธ์
6. นางสิทธา พิณภูวดล	สราวดีเยกร
7. นางอรุวรรณ รัตนภาพ	ประชาสัมพันธ์
8. นางพรทิพา ทวารบุตร	ปฏิคม
9. นางสาวเตือนใจ จุลจุลย์	บรรณาธิการ
10. นางสาวอรุวรรณ ปานสวาสดี	ผู้ช่วยเลขาธิการ
11. นางสาวศิริพร อินทเวทิน	ผู้ช่วยเลขาธิการ
12. นางสาวสุชาสินี ผลวัฒน์	ผู้ช่วยเหรัญญิก
13. นางสาวชวณี เสนิงค์ ณ อมุธยา	ผู้ช่วยนายทะเบียน
14. นางสาวปราณี ศิริรัตน์	ผู้ช่วยสมาชิกสัมพันธ์
15. นางสาวอัจฉรา โชติบุตร	ผู้ช่วยสราวดีเยกร
16. นางสาวชัชวีร์วรรณ ไชยวัฒน์	ผู้ช่วยประชาสัมพันธ์
17. นางสาว ประทีป กุลวานิช	ผู้ช่วยปฏิคม
18. นางสาว รศทิพย์ เลิศสุรสณี	ผู้ช่วยบรรณาธิการ
19. นางสาวประภา งานไพโรจน์	กรรมการ

● ทัศนะใดๆ ที่แสดงออกในข้อเขียน ในวารสาร
ส.ค.ฟ.ท. นี้ เป็นของผู้เขียน มิใช่ของกองบรรณาธิการ
หรือของสมาคมครุภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย

พิมพ์ที่

บริษัทสำนักพิมพ์ วัฒนาพานิช จำกัด 31/1-32/2 ถนนมหาไชย กรุงเทพฯ 10200
นายเรียงชัย จงทิพัฒน์สุข ผู้พิมพ์/ผู้โฆษณา โทร. 2224722 - 2222788 FAX. 2256556-7

ส า ร บ า ญ

๑๕	สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนาประทับท่ามกลาง มวลสมาชิกสมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย	1
๑๕	Interview d'un lecteur français : Xavier GALLAND	2
๑๕	Jules Verne, Le Méconnu	4
๑๕	พบโกแซท (Cosette) ที่กรุงปารีส	19
๑๕	นิทานเขมร : La bonne fortune et la malchance เขียนโดย François MARTINI	
	โชคดีกับโชคร้าย แปลโดย สิทธา พิณีภูวดล และอัจฉรา ไชติบุตร	24
๑๕	การศึกษาในประเทศฝรั่งเศส	32
๑๕	นำชม La Sorbonne	38
๑๕	การอบรมภาษาฝรั่งเศสที่ CCIP.	43
๑๕	Rap'tout: ของฝากจาก BESANÇON วนิดา รังสิมารังรักษ์	47
๑๕	Que faites-vous en classe?	49
๑๕	วิธีทำ Toasts... ..	57
๑๕	ทัศนศึกษาที่ประเทศฝรั่งเศส	59
๑๕	จากบรรณารักร	62

ปก : Nature morte ...
Mais tant de natalité

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา
องค์นายกิตติมศักดิ์
สมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย
กับสมาชิกสามัญ และวิสามัญ ขณะทรงเป็นประธานกิจกรรมประจำปีของสมาคม

Interview d'un lecteur français: Xavier GALLAND

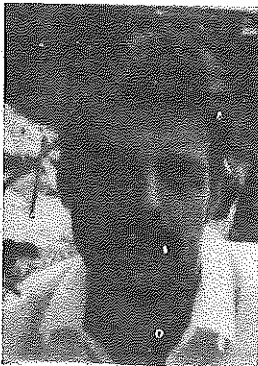
Par Ajan Achara CHOTIBUT.*

- Pourquoi avez-vous choisi la Thaïlande?

Parce que c'est un pays fascinant, culturellement riche, plein de contradictions (comme tous les pays d'ailleurs) et peuplé de gens dans l'ensemble charmants. C'est loin d'être le paradis que certains pensent trouver en venant ici, mais à mon avis il serait mortellement ennuyeux de vivre au paradis. La Thaïlande a pour moi cet attrait spécial qui fait que depuis deux ans que j'y vis j'apprends des choses tous les jours et je vais de découverte en découverte.

- Que pensez-vous des étudiants thaïlandais?

De par leur origine sociale les étudiants auxquels j'ai affaire ne reflètent pas l'ensemble des étudiants de Thaïlande et sont certainement très différents de ceux qui étudient à Ramkhamhaeng, par exemple. Je ne suis donc pas sûr de pouvoir parler des étudiants thaïlandais de façon globale en connaissance de cause. Cela dit, mes étudiants de Kasetsart sont dans leur grande majorité désireux d'apprendre, positifs et travailleurs. Ils manquent souvent, hélas, d'une méthode de travail efficace et il leur est souvent difficile de faire la part des choses entre ce qui est indispensable, souhaitable ou superflu de savoir. En conséquence, ils notent systématiquement TOUT ce que je dis et perdent parfois beaucoup de temps à apprendre par coeur des choses d'une importance secondaire pour la seule raison que je les ai mentionnées durant mon cours. Cela, bien sûr, se fait au détriment d'autres choses plus importantes.

- Quelles sont les principales difficultés qu'ils rencontrent en apprenant le français ?

Outre les problèmes spécifiques à l'apprentissage d'une autre langue (prononciation, syntaxe différente...) et les problèmes spécifiques à l'apprentissage du français lui-même (conjugaison, genre des noms...) mes étudiants se heurtent, je crois, à trois obstacles principaux:

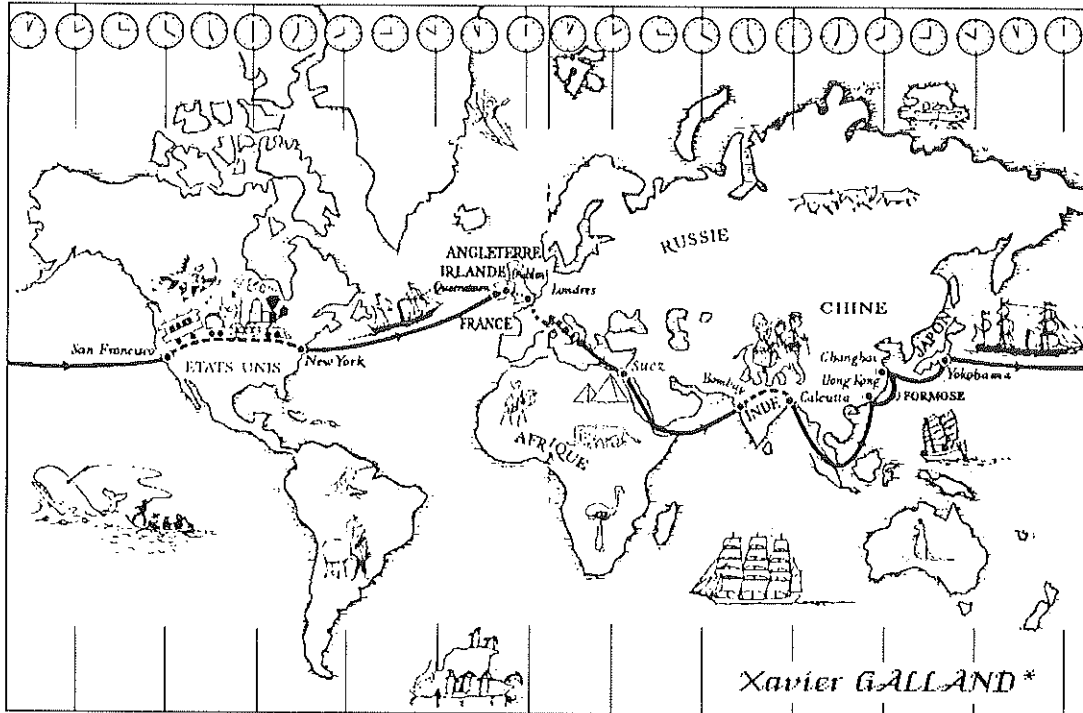
1- N'ayant, pour la plupart, jamais quitté la Thaïlande et n'ayant donc jamais été confrontés à une culture (très) différente de la leur, il leur est souvent difficile de comprendre le mode de pensée français et, partant, toutes les implications linguistiques qui en découlent;

2- La timidité et/ou la peur de perdre *la face* les fait souvent renoncer à poser une question, même quand ils n'ont pas compris quelque chose. Peut-être ont-ils peur que le professeur prenne cela comme une critique détournée de sa façon d'enseigner et pense que la question sous-entend quelque chose comme: "*si vous aviez bien expliqué la première fois je n'aurais pas à poser cette question*"; peut-être ont-ils peur d'être les seuls à ne pas avoir compris l'explication du professeur? Quoi qu'il en soit, ils tentent ensuite de mémoriser des choses qu'ils n'ont pas bien saisies et, bien sûr, éprouvent de grandes difficultés à les utiliser ultérieurement ;

3- L'enseignement qu'ils ont reçu au cours de leurs études primaires et secondaires a surtout fait appel à leur capacité de mémorisation et n'a pas développé leur esprit critique ni leur faculté de réflexion. On leur a enseigné à apprendre plus qu'à comprendre et juger par eux-mêmes. Arrivés à l'université ils ont de grandes difficultés à se forger une opinion personnelle, surtout si celle-ci pourrait aller à l'encontre de celle du professeur (que l'on ne connaît pas d'ailleurs, mais que l'on tente de deviner afin de s'y conformer le plus possible). Il serait grand temps qu'ils comprennent que ce n'est pas parce que quelqu'un exerce un certain pouvoir que cette personne a forcément toujours raison. Mais peut-être est-ce là vouloir les transformer en *farang*. Est-on bien sûr que ce serait un service à leur rendre?

JULES VERNE, Le Méconnu.

Pourquoi un article sur Jules Verne?

Parce qu'il semble être assez peu connu, parfois même franchement inconnu, en Thaïlande.

Tout le monde connaît ses romans *Le Tour du Monde en Quatre-Vingts Jours* et *Vingt Mille Lieues sous les Mers*** ou du moins en a entendu parler. Mais de là à se souvenir du nom de leur auteur ...

En France même-ou pourtant tout le monde le connaît et peut citer de mémoire, et sans trop d'effort, le titre d'une demi-douzaine de ses ouvrages -il est victime d'une grande injustice et, pour ne prendre que cet exemple, ce n'est vraiment que depuis la fin des années soixante-dix que les manuels scolaires considèrent son oeuvre digne de figurer dans leurs pages (le célèbre Lagarde & Michard, compagnon d'études de plusieurs générations de lycéens, ne mentionne même pas son nom).

Injustice? Tout le monde s'accorde à reconnaître en Jules Verne un grand auteur d'ouvrages pour la jeunesse, un grand vulgarisateur scientifique, un précurseur, un visionnaire, un prophète de la science ... que sais-je encore? Quelle injustice?

*Lecteur en langue et civilisation françaises, Faculté des Humanités Université Kasetsart.

** แปลสิบวันรอบโลก et ใต้ทะเลสองหมื่นไมล์

On pourrait schématiquement résumer la situation ainsi : on ne retient généralement des oeuvres de Jules Verne que celles où l'action l'aventure, le suspense, bref : l'histoire, dominant et où les considérations politiques, philosophiques, religieuses, sociales etc. passent au second plan, pour ensuite lui reprocher de n'être qu'un auteur d'aventures chez qui la réflexion cède le pas à l'imagination.

On lui reproche aussi son style, que certains qualifieront d'absence de style A-t-il fait de la littérature-au sens noble du terme-ou n'a-t-il fait qu'aligner des mots comme (presque) n'importe qui aurait pu le faire ?

Les avis sont, pour le moins, partagés.

“Dans l'histoire de la pensée humaine, le dix-neuvième siècle (...) restera vraisemblablement comme le siècle de la science. L'esprit scientifique pénétra la littérature elle-même. Toutes les écoles littéraires, depuis le romantisme jusqu'au naturalisme, en passant par le réalisme, furent une sorte de course à la vérité, à plus de vérité, à une vérité toujours plus précise et, si je puis dire, plus totale. Pendant que Balzac, que Flaubert, que Zola, introduisaient la physiologie dans le roman, Lamartine traçait dans La Chute d'un ange d'admirables visions de l'humanité devant les âges, Hugo demandait à l'exégèse, à l'épigraphie, à l'étude des Sagas scandinaves et des romances de France, d'Espagne ou d'Italie, les inspirations épiques de La Légende des siècles, et Leconte de Lisle, les yeux fixés sur l'histoire des civilisations, sculptait en plein marbre ces magnifiques bas-reliefs que sont les Poèmes barbares et les Poèmes antiques.

Oh! me direz-vous, voilà de bien grands noms et de bien grandes oeuvres! Est-ce qu'à les évoquer seulement, on ne risque pas d'écraser Jules Verne sous leur poids? Il ne s'agit pas, pour l'instant, de le comparer, mais de le situer, de déterminer à quelle tradition il se rattache, afin de montrer comment il a interprété cette tradition pour son compte personnel et quel parti vraiment nouveau, je crois, il en a tiré.”(1)

Comme pour tout auteur, il est, effectivement, important de “situer” Jules Verne. Le situer dans son temps et le situer dans sa vie.

* Une vie rangée

Il naquit le 8 Février 1828 à Nantes. Son père Pierre Verne, avoué, et sa mère, Sophie Allotte de La Fuÿe, eurent un autre fils, Paul (1828-1897), qui resta très proche de Jules toute sa vie, et trois filles : Anna (1837-1919), Mathilde (1839-1920) et Marie (1842-1913). Parmi les plaisirs d'enfance du petit Jules figurent, outre son goût pour la musique qui ne le quittera jamais, les lectures de Fenimore Cooper (*Le Dernier des Mohicans*) et de J.D. Wyss dont le roman *Le Robinson Suisse* fait -à la suite du célèbre roman *Robinson Crusoé* de Daniel Defoe- s'échouer toute une famille sur une île déserte où, livrés à eux-mêmes, ils doivent survivre en conjugant leurs efforts dans un travail commun et ardu.

Ses rêves de voyages prennent la forme des grands bateaux qu'il peut admirer dans le port de Nantes et, à onze ans, il s'embarque clandestinement pour une fugue vers les Indes qui prendra fin à Paimboeuf où son père le rattrape.

De l'école religieuse St Stanislas il passe au petit séminaire puis au lycée royal et devient bachelier en 1846. Il entame alors des études de droit. Ses amours successives pour sa cousine Caroline et pour une jeune fille du nom de Herminie Arnault-Grossetière se terminent par de grosses déconvenues pour lui lors des mariages de celles-ci.

En 1848 Il arrive à Paris où il est témoin des émeutes ouvrières brutalement réprimées. Il fréquente les salons qu'il n'apprécie guère, lit énormément et conçoit l'ambition de se consacrer aux lettres. Il écrit des pièces de boulevard-il en écrira pendant plus de dix ans-, rencontre Alexandre Dumas fils et, en 1850, sa première pièce est jouée : *Les Pailles Rompues*. Deux ans plus tard, il devient secrétaire du directeur du théâtre-lyrique.

Sa rencontre avec le voyageur Jacques Arago sera décisive pour la suite de sa carrière. A son contact il retrouve ses amours d'enfance et se lance dans la lecture de relations de voyages auxquelles il ajoute des récits fantastiques comme ceux d'Edgar A. Poe.

Mais l'heure est à la science. Le mouvement romantique, dont il est pourtant pétri, touche à sa fin et Jules Verne embrasse bientôt le positivisme d'Auguste Comte.

En 1856, lors d'un mariage, il rencontre Honorine de Viane et devient alors agent de change à la Bourse pour pouvoir l'épouser. Jules et Honorine se marient le 10 Janvier 1857, auront un fils unique, Michel (né le 3 Août 1861), et habiteront successivement à Paris, au Crotoy et à Amiens, d'où Honorine est originaire.

Après deux voyages qui l'entraînent en Angleterre et en Ecosse puis en Scandinavie, c'est, en 1862, la grande rencontre de sa vie en la personne de Pierre-Jules Hetzel, éditeur de génie qui publie déjà Victor Hugo, Georges Sand et Stendhal, et auquel il soumet un manuscrit *Un Voyage dans les Aïrs*. Revu et corrigé sur les conseils de Hetzel, il paraîtra en 1863 sous le titre *Cinq Semaines en Ballon* et remportera, un succès foudroyant. Ce sera le premier d'une longue série de soixante-deux romans au nom générique de *Voyages Extraordinaires* qui lui apporteront fortune et célébrité. Il collabore avec Hetzel et Jean Macé au périodique le *Magasin d'Education et de Récréation* et ses romans sont publiés de façon régulière - en feuilleton puis en volume, ou directement en volume - à raison de deux ou trois l'an. Hetzel et Jules Verne deviennent rapidement amis intimes.

En 1867 il visite les U.S.A. en compagnie de son frère Paul. Ayant acheté un bateau, le St Michel I - qui sera suivi du St Michel II puis du St Michel III - et l'avant transformé en "cabinet de travail flottant", il fait de fréquentes croisières à bord de celui-ci. Durant la guerre de 1870-1871, il est affecté comme garde-côte au Crotoy.

Un manque de compréhension mutuelle engendre de graves problèmes entre Jules Verne et son fils Michel qui, à dix-sept ans, est embarqué de force pour les Indes, à la demande de son père, lequel, à la même époque, s'inspire néanmoins de lui pour créer Dick Sand, personnage principal de *Un Capitaine de Quinze Ans*.

Un grand périple dans le bassin méditerranéen, à bord du St Michel III, ouvre la dernière période de sa vie, au cours de laquelle sa réflexion sur la science l'amènera peu à peu à envisager les effets pervers de celle-ci, et à ne plus la considérer comme toute puissante ou toute salvatrice.

Le 9 Mars 1886, à la suite d'une altercation, son neveu Gaston, fils de Paul, tire sur Jules Verne avec un revolver et le rend à jamais boiteux. Encore sous le choc de ce drame, il est plongé dans la dépression par la mort de Hetzel.

Son ton devient plus grave et ses activités extra-littéraires ne se limitent plus, ou presque, qu'à ses fonctions d' élu local d'Amiens où il aura quatre mandats (1888-92-96-et 1900).

A partir de 1895 son fils Michel - marié, divorcé, remarié, père de trois enfants - collabore avec lui terminera, à la mort de son père, certains romans posthumes.

Tout au long de sa vie, Jules Verne aura souffert de diabète, de crises de paralysie faciale, d'hypertension, de vertiges, de problèmes digestifs et, sur la fin, de troubles visuels et auditifs. C'est une crise de diabète qui l'emporte le 24 Mars 1905, à l'âge de soixante dix-sept ans.

* *Les Voyages Extraordinaires*

Le XIXème siècle fut, pour le moins, fertile en découvertes et inventions. "J'ai vu naître les allumettes phosphoriques (...), les omnibus, les chemins de fer, les tramways, le gaz, l'électricité le télégraphe, le téléphone, le phonographe" déclare Jules Verne. Aux découvertes scientifiques viennent s'ajouter les découvertes et explorations géographiques, et on pourrait dire que, dans une certaine mesure, Jules Verne a aussi vu naître l'Arctique, l'Antarctique et surtout l'Afrique, quasi-inexplorée à sa naissance, presque entièrement colonisée à sa mort.

Ces progrès spectaculaires il les a côtoyés personnellement sans être pour autant ni scientifique ni explorateur. D'abord, il a voyagé. Relativement peu pour notre époque; énormément pour la sienne. Sa rencontre avec l'explorateur Jacques Arago, ensuite, lui a ouvert des horizons inconnus et l'a replongé dans ses rêves d'enfance. Arago passait le plus clair de son temps à sillonner le monde, le cerveau ouvert - à défaut des yeux : le pauvre homme était aveugle - à tout ce qui pouvait contribuer à la marche en avant du progrès scientifique. Voyages. Science. Les deux mots clefs sont lâchés. Jules Verne va alors se consacrer à l'écriture de ce que l'on a appelé le *roman de la science*, dans lequel il va s'efforcer de "remplacer le merveilleux des fées par un autre, celui de l'humanité pensante et surtout savante." (2) "Mon but," dit-il, "a été de dépeindre la Terre, et pas seulement la Terre, mais l'univers", ou, comme le dit Hetzel en préface à l'édition des *Aventures du Capitaine Hatteras* : "résumer toutes les connaissances géographiques, géologiques, physiques, astronomiques, amassées par la science moderne, et refaire sous la forme attrayante et pittoresque qui est propre, l'histoire de l'univers." Comment va-t-il s'y prendre ?

Pour un roman, il faut des personnages. Plus que des personnages, Jules Verne veut des héros, voire des mythes, adaptés à ce progrès en marche et s'en faisant les champions. Il s'attache donc à créer ces individus exprimant "l'actualité d'un affrontement entre les convictions métaphysiques traditionnelles et les spéculations nées des progrès de la connaissance humaine." (3)

Mais pour un roman, il faut aussi une histoire. Il va donc faire voyager ses personnages, et leurs voyages, emplis de découvertes et de péripéties, serviront de prétexte à présenter et expliquer le monde et les dernières avancées scientifiques. De plus, les déplacements se feront dans toutes les directions. Horizontalement : on visite des pays plus ou moins lointains. Verticalement : on monte dans les hautes couches de l'atmosphère, parfois même plus loin, ou on descend dans les entrailles de la terre. On va même voyager dans le temps! Non pas en allant vers le futur ou le passé, mais en faisant venir ces derniers à la rencontre du héros, qui tantôt est embarqué à bord d'un engin futuriste capable de se déplacer sous l'eau (*Vingt Mille Lieues sous les Mers*), tantôt se retrouve nez à nez avec des monstres préhistoriques (*Voyage au Centre de la Terre*). Quel que soit l'axe de déplacement - vertical ou horizontal - le héros va revenir, le plus souvent du moins, à son point de départ où sa vie reprendra son cours normal, enrichie du savoir accumulé au cours de ses aventures.

Les personnages et les histoires étant créés, reste le problème de la documentation. Comment présenter les progrès faits dans toutes les disciplines scientifiques si l'on n'est pas soi-même un spécialiste ? C'est Jules Verne lui-même qui nous donne ici la réponse : "J'ai eu la chance d'entrer dans le monde à un moment où il existait des dictionnaires sur tous les sujets possibles. Il me suffisait de trouver dans le dictionnaire le sujet sur lequel je cherchais un renseignement, et voilà. Bien sûr, avec mes lectures, j'ai relevé quantité de renseignements, et (...) j'ai dans la tête des petits bouts d'informations scientifiques. C'est ainsi qu'un jour, dans un café à Paris, alors que je lisais dans *Le Siècle* qu'un homme pouvait voyager autour de la terre en quatre-vingts jours, il m'est immédiatement venu à l'esprit que je pouvais profiter d'une différence de méridien et faire gagner ou perdre à mon voyageur un jour dans son voyage. Mon dénouement était tout trouvé. L'histoire a été écrite longtemps après."(4)

Sur le même schéma qu'Alexandre Dumas, qui lui explorait l'Histoire, Jules Verne va donc lancer ses héros à la conquête de présent et, du futur que la science prépare.

* Hetzel

Sans éditeur un auteur n'est rien. Fort heureusement Jules Verne en trouve un désireux de le publier. Et quel! Pierre-Jules Hetzel. Cet homme, qui écrit aussi sous le pseudonyme de Stahl, farouche républicain, qui a dû s'exiler sous le Second Empire et qui n'est revenu en France qu'à la suite de la promulgation des lois d'amnisties, milite activement pour un enseignement laïque, gratuit et obligatoire. Il entend justement lancer un périodique éducatif et distrayant pour la jeunesse, laquelle ne dispose encore que ce dont l'Eglise l'abreuve et qu'il condamne sans appel : "... ces livres sans goût ni parfum, ces livres plats et sans relief, ces livres bêtes." (5)

On a beaucoup dit et écrit sur les rapports qui se sont rapidement tissés entre Verne et son éditeur et sur leur nature. Rapports éditeur/écrivain ou rapports père/fils? Jules Verne lui-même, lors de la mort de Hetzel, écrit au fils de ce dernier "... votre père qui était comme le mien..."(6) Marcel Moré a ainsi établi une distinction entre Pierre, Verne, le "père naturel", et Hetzel, qu'il qualifie de "père sublime".

Il n'est pas de notre propos de discuter des rapports psychologiques - on serait tenté de dire psychanalytiques - qui ont pu exister entre Jules Verne et son éditeur. Comme le fait remarquer Simone Verne : "... Hetzel a été le responsable de sa naissance spirituelle."(7)

C'est cela qui, ici, nous intéresse.

* *Le Magasin*

Après le fracassant succès de *Cinq Semaines en Ballon* - deuxième meilleur tirage des oeuvres de Jules Verne avec 76 000 exemplaires, derrière *Le Tour du Monde en Quatre-Vingts Jours* (108 000) et devant *Vingt Mille Lieues sous les Mers* (50 000) - Hetzel fait un second contrat à Jules Verne dont les oeuvres paraîtront en feuilleton dans le périodique que Hetzel lance : *Le Magasin d'Education et de Récréation* (premier n° : 20 Mars 1864).

Jean Macé - qui milite lui aussi pour l'enseignement laïque et obligatoire et qui fondera en 1866 la Ligue de l'Enseignement - collabore au *Magasin*, que les trois hommes vont alors diriger. Hetzel, Macé, Verne : morale, pédagogie, imagination, "Pour eux, éveiller la curiosité, du lecteur est une priorité. Dans les *Voyages et Aventures du Capitaine Hatteras*, on trouve un dictionnaire des explorations polaires. *Le Voyage au Centre de la Terre* est aussi un manuel de minéralogie, *Vingt Mille Lieues sous les Mers*, un dictionnaire de la faune et de la flore sous-marines. [Hetzel, Macé et Verne ne croient pas] un seul instant que les enfants puissent garder en mémoire ces longues listes d'informations qui concernent tous les domaines. Mais le jeune lecteur sait que ces choses existent, que ces faits ont eu lieu, que l'histoire des hommes est faite d'une longue succession d'événements et d'une inlassable accumulation de recherches. Ces pages-là font aimer la connaissance."(3)

L'histoire elle-même sera illustrée par des gravures spécialement et conçues, qui soutiendront l'imagination du lecteur, à une époque où ni le cinéma ni la télévision n'existent encore.

* *Clichés*

L'œuvre de Jules Verne allait susciter beaucoup de commentaires et certains "clichés" allaient se développer.

- *Jules Verne est un visionnaire*. Parce qu'il a imaginé de nombreuses applications pratiques des découvertes de la science, plusieurs dizaines d'années avant qu'elles ne se concrétisent effectivement, les Américains le considèrent comme le père de la Science-Fiction. Ce n'est pas entièrement faux, mais le danger est grand de voir ainsi Jules Verne réduit à la seule Science-Fiction et dénié toute "profondeur" de pensée ou toute qualité littéraire. Par ailleurs, les talents de visionnaire de Jules Verne ne sont pas si extraordinaires qu'on a bien voulu le dire

(on est allé jusqu'à lui attribuer des pouvoirs surnaturels!). S'il est vrai qu'il a mis en scène des inventions futuristes, celles-ci "... le plus souvent, précèdent de peu la réalité et (...) se bornent à extrapoler les résultats les plus avancés obtenus par un certain nombre de recherches de pointe."(2) Dès 1846, par exemple, Le Dr Payerne avait, à Paris, conçu un prototype expérimental de bateau sous-marin. *Vingt Mille Lieues sous les Mers* ne fut publié que vingt-trois ans plus tard!

- *Jules Verne est un auteur pour la jeunesse*. Là encore, s'il est vrai que nombre des oeuvres de Jules Verne furent publiées en feuilleton dans le *Magasin*, périodique destiné aux jeunes, il ne faut pas perdre de vue que : 1) toutes ne le furent pas, 2) un nombre considérable d'adultes les lisaient - et les lisent encore! - en se passionnant pour les histoires comme pour les informations scientifiques. Jules Verne lui-même écrit, dans une lettre adressée à Hetzel en 1870 : "Quand véritablement on n'écrit pas que pour les enfants, il ne faut pas être lu que par les enfants."(6) Et si Marc Soriano déclare : "Verne a placé au centre de son oeuvre le "couple éducatif" adulte-enfant : à cause de cela, on peut admettre comme acquis que, pour la grande majorité de ses livres, Verne reste un "classique de la jeunesse"...", il ajoute aussitôt : ... ce qui ne l'empêche nullement (...) d'être aussi un classique tout court."(2)

* Evolution des Voyages

Les Voyages Extraordinaires vont se succéder de façon quasi-régulière de 1863 à 1940, date de la mort de Jules Verne. Certains paraîtront même de façon posthume. C'est, au total, soixante-deux *Voyages* qu'il va écrire et qui, combinés à ses autres publications (*Histoire des Grands Voyages et des Grands Voyageurs, Les Navigateurs du XVIIIème Siècle...*), lui feront dire un jour : "... à la suite de Philéas Fogg qui fit le tour du monde en quatre-vingts jours, je ne tarderai pas à l'avoir fait en quatre-vingts volumes."(5)

On peut diviser les *Voyages Extraordinaires* en trois catégories, et ce de deux façons différentes.

On peut, avec Jean Chesneaux, distinguer "... une première catégorie [où] il s'agit d'anticipation scientifique proprement dite. (...) L'anticipation porte soit sur les conditions du voyage, soit sur sa destination." Vient ensuite une "seconde catégorie, celle où les pérégrinations des héros ont des motivations politiques et sociales, et sont l'expression d'un contexte historique précis. Les oeuvres de la troisième catégorie, "plus de la moitié des romans" selon lui, "relèvent seulement de l'aventure proprement dite."(8)

On peut aussi classer les *Voyages* selon leur période de rédaction, périodes que l'on pourrait très (trop?) schématiquement résumer ainsi : 1863-78 : période d'optimisme; 1878-86 : période de doute; 1886 à sa mort : période de pessimisme.

La première période chante la gloire de la science, des savants et de leurs découverts. C'est l'époque des romans restés les plus célèbres : *Cinq Semaines en Ballon, Les Aventures du Capitaine Hatteras, Voyage au Centre de la Terre, Vingt Mille Lieues sous les Mers, Le Tour du Monde en Quatre-vingts Jours, De la Terre à la Lune, Michel Strogoff, Les Enfants du Capitaine Grant, L'Île Mystérieuse* ... Le savant y est dépeint "comme un observateur lucide

et amusé des phénomènes naturels les plus extraordinaires,”(3) La science et ses applications permettent de triompher des situations les plus difficiles ou périlleuses. Le progrès est en marche. Si Philéas Fogg relève le pari de faire le tour du monde en quatre-vingts jours ce n'est pas seulement parce qu'on l'en a mis au défi- ce que tout Anglais digne de ce nom ne saurait, selon Jules Verne, laisser passer-mais parce qu'il a une foi absolue dans les progrès et réalisations de son époque et qu'il sait qu'il gagnera : la science ne l'abandonnera pas.

Peu à peu, cependant, le doute va s'insinuer dans l'esprit de Jules Verne. Non pas tant sur la science elle-même, mais sur l'homme et sur les utilisations perverses qu'il pourrait en faire. Si la science dirige, le savant détient le pouvoir. Mais ce savant n'est, somme toute, qu'un homme comme les autres. Ne pourrait-il être tenté de détourner son savoir à des fins malhonnêtes, néfastes ou tout simplement personnelles? Peut-on être sûr, en outre, que sa raison ne vacillera pas? La science mal utilisée ne peut-elle engendrer des machines de guerre d'une puissance destructrice encore inégalée? Ne vaut-il pas mieux défendre de nobles causes humaines plutôt que de préparer la guerre? Les préoccupations politiques ou humaines vont ainsi faire leur entrée dans les Voyages dont les héros vont être amenés à côtoyer, voire à traverser, toutes sortes de luttes ou revendications de l'époque : la lutte contre l'esclavage et le racisme (*Un Capitaine de Quinze Ans*), la révolte des Tai-ping (*Les Tribulations d'un Chinois en Chine*), celle des Cipayes (*La Maison à Vapeur*), l'indépendance grecque (*L'Archipel en Feu*), les luttes patriotiques dans l'Empire austro-hongrois (*Mathias Sandorf*), la guerre de succession aux USA (*Nord contre Sud*), la Révolution française (*Le Chemin de France*), et plus tard : l'insurrection des Canadiens français en 1837 (*Famille sans Nom*), le mouvement national irlandais (*P'tit Bonhomme*) et les problèmes de nationalités dans les provinces baltes de l'Empire russe (*Un Drame en Livonie*).

Les quelques vingt dernières années de la vie de Jules Verne seront marquées par un pessimisme grandissant, une désillusion et un désenchantement de plus en plus prononcés. Il boite, Hetzel est mort, partout le capitalisme forcené triomphe (Zola a publié *Germinal* en 1885). “Jules Verne ne cesse de vouloir modifier la vision, trop optimiste à son goût, qu'il a donné de la science dans ses premiers romans.” (3) Il fustige l'argent, l'Angleterre, l'Allemagne et n'oublie surtout pas l'Amérique qui n'est plus, loin s'en faut, la terre d'espoir et de liberté des premiers Voyages, mais celle de l'argent tout-Puissant. Alors que jusque là il tendait “à faire du savant de génie un homme à part, rejeté de la société, un incompris...”(8) il va maintenant introduire le personnage du savant fou. Il s'attache à dépeindre des sociétés qui se désagrègent peu à peu sous le poids de leurs propres contradictions, Tout cela annonce “un siècle où le dérèglement des valeurs, conjugué à un progrès scientifique extraordinaire, engendrera horreur et démesure.”(3) Parmi les romans de cette dernière époque on peut citer : *L'Île à Hélice*, *Face au Drapeau*, *Maître du Monde*, *La Chasse au Météore*, *Le Château des Carpathes*, *Les Naufragés du “Jonathan”*, *Le Secret de Wilhelm Storitz...*

* La pensée politique et sociale

L'étiquette d'auteur “pour la jeunesse” que l'on a collée à Jules Verne fait trop souvent oublier qu'il eut une profonde pensée politique - au sens très large du terme - aussi bien

qu'une imagination particulièrement fertile. Sans être un idéologue politique de premier plan, il n'en fit pas moins preuve d'opinions assez tranchées, aisément discernables dans son oeuvre.

Les *Voyages Extraordinaires*, on l'a dit, constituent le roman de la science. Mais qu'est ce que la science si ce n'est l'outil qu'utilise la société humaine pour tenter de comprendre et dominer l'univers et les lois qui le régissent ? C'est donc tout naturellement que sa réflexion sur science amena Jules Verne à réfléchir sur la structure de la société. "La lutte qui intéresse le plus Jules Verne, c'est celle que l'homme mène contre la nature. Mais l'homme ne saurait mener seul la grande entreprise de "se rendre comme maître et possesseur de la nature". Il ne peut donc pas se désintéresser des problèmes que pose l'organisation ou la réorganisation de la société."(2)

Cette réflexion sociale va lui faire choisir le "camp" républicain, avec un fort penchant, cependant, pour le saint-simonisme et l'anarchisme. Ses proches amis seront effectivement des républicains (Hetzel, Macé) et/ou des communards (Pascal Grousset), des saint-simoniens (Guérout, Nadar) et des anarchistes (Elisée Reclus).

Pour les saint-simoniens - disciples du comte de Saint Simon - la valeur-clé de la société est le moralisme industriel et social, suite logique du développement des sciences et des techniques. Ils prônent la mise en commun des outils, terres et capitaux et sont convaincus que le progrès de la science ne pourra qu'atténuer les antagonismes de classes ou de nationalités. Cette croyance, conjuguée à une certaine image de la société idéale telle que Fourier l'avait dépeinte, est particulièrement discernable dans un roman comme *L'Île Mystérieuse* où un groupe de cinq hommes échoués, dénués de tout, sur une île déserte, parvient, à force d'opiniâtreté, de volonté, d'entraide et de connaissances scientifiques à recréer une société autonome n'ayant rien à envier aux sociétés industrialisées de l'époque. "*L'Île Mystérieuse* est une authentique parabole saint simonienne."(8)

Les idées anarchistes sont, elles aussi, présentes tout au long de l'oeuvre de Jules Verne. Parfois assez ouvertement étalées: plusieurs de ses héros choisissent le drapeau noir comme emblème, à commercer par le Capitaine Némó de *Vingt Mille Lieues sous les Mers dont*, qui plus est, la devise est "indépendance"; parfois moins facilement discernable: l'erreur judiciaire, thème de trois romans, est un des thèmes en faveur chez les anarchistes du XIXème siècle. (9) Les sentiments anarchistes de Jules Verne sont particulièrement visibles dans *Les Naufrages du "Jonathan"* (roman posthume), "dont la publication en feuilletons a dû être interrompue [et qui] est un véritable credo anarchiste: défiance et mépris des partis politiques, incapacité pur l'homme de parvenir à se réaliser au sein de la société."(2)

Quant à ses opinions religieuses, si Jules Verne, dans la lignée des républicains du XIXème siècle, est plutôt antichéréal, il a néanmoins conservé de son éducation catholique une certaine foi déiste. Toutefois, "partagé" entre le souci d'indépendance et le besoin d'ordre, il réduit Dieu à un arbitre, un juge dont le poids dans la balance tient au seul jeu des éléments et des cataclysmes naturels."(3)

Les idées défendues par Jules Verne sont, dans l'ensemble, assez "avancées" et parfois même encore d'actualité (par exemple la question, toujours problématique de nos jours,

du droit des peuples à disposer d'eux-mêmes). On lui a néanmoins souvent reproché, et à juste titre, certains travers tels que antisémitisme (*Hector Servadac*), chauvinisme (*César Cascabel*) et misogynie (*Clovis Dardentor*). La façon paternaliste, et parfois même condescendante, dont Jules Verne parle des femmes est sans aucun doute pour le moins excessive: "C'est dans ma nature que je tricote, tripote et fricote" fait-il dire à un de ses personnages féminins, pour s'exclamer immédiatement, lui-même: "Et, en vérité est-ce que toute la femme n'est pas là! (Deux Ans de Vacances). A l'égard des Noirs son attitude est, elle aussi, typique de la fin du XIXème siècle. Les Noirs sont des êtres humains à part entière et, à ce titre, leurs droits et leurs personnes doivent être respectés (son réquisitoire contre l'esclavage et la traite des Noirs dans *Un Capitaine de Quinze Ans* est on ne peut plus virulent), mais les Noirs ne sont que de grands enfants - de bons sauvages? - et ainsi "Moko, en sa qualité de noir, ne pouvant prétendre et ne prétendant point à exercer le mandat d'électeur ..." (*Deux Ans de Vacances*).

Derrière les Voyages*

Si l'expression "plusieurs niveaux de lecture" semble un peu trop forte pour parler des oeuvres de Jules Verne - que l'on ne peut pas vraiment comparer à celles "à tiroirs" d'Umberto Eco - il existe néanmoins certaines similitudes, en ce sens que chacun va y trouver ce qu'il est venu y chercher. Voyages, aventures, dépaysement, rêve, poésie, science, descriptions, analyse et/ou fable politique, documentation géographique, historique ou scientifique ... le choix est large!

De nombreuses analyses de l'oeuvre de Jules Verne ont été faites dégagant, de façon parfois fascinante, les aspects surréaliste, psychanalytique, initiatique, "hermétique" ou ésotérique des *Voyages Extraordinaires*. Sans entrer dans des études aussi poussées, on peut se demander, avec Jean Chesneaux, si: "Dans sa signification la plus générale, [l'oeuvre de Jules Verne] ne peut-elle être ramenée au double affrontement qui oppose l'homme aux forces de la nature d'une part, aux forces de la société de l'autre?" (8)

"Tout le monde connaît l'histoire, toujours centrée sur nous, des grandes explorations. Les Vagues successives d'appropriation de la Terre. (...) On connaît moins le mouvement nouveau qui saisit l'Occident au début du XIXème siècle: le voyage mondial des savants. Ce ne sont plus les marins, les soldats, les agriculteurs ou les missionnaires qui s'approprient la terre, ce sont les scientifiques. (...) L'appropriation par le savoir. (...) Le grand impérialisme fin de siècle se reflète, chez Jules Verne et ailleurs, dans cette mainmise du savoir sur l'univers." (10) Mais Jules Verne a bien réalisé que ce qui intéresse le public - son public - ce n'est pas la recherche fondamentale, mais les applications concrètes de la science, la façon dont elle va, peu à peu, transformer la vie de tous les jours. "A l'aube du XXème siècle technique, économique et social, Jules Verne capte la beauté et l'énergie de valeurs nouvelles dans une société industrielle impitoyable qui est, à première vue, totalement dénuée de poésie." (3)

Jules Verne un poète ? Pourquoi pas ? “Avec Baudelaire et Mallarmé, il partage une admiration profonde pour l’oeuvre d’Edgar Poe qui puise aux sources du fantastique et qui se consacre au rêve d’un mystérieux “ailleurs”. Mais, si “Baudelaire a choisi de chanter “l’homme double” et Mallarmé se tourne vers l’ascèse métaphysique ; Jules Verne préfère un homme qui résout sa dualité et convertit sa réflexion métaphysique en besoin d’agir.” (3) Aussi, “les bras croisés, pose si fréquente dans les *Voyages* comme l’a noté Marcel Moré, ne sont pas chez Jules Verne le symbole de l’oisiveté, mais celui de la force, du défi, du refus de s’intégrer dans une société dont on n’accepte pas les contraintes.” (8)

On l’a vu, Jules Verne ne se satisfait pas de simples personnages de romans, Il veut des héros. Il veut des “mythes”. Comme le fait observer le remarquable manuel scolaire *Itinéraires Littéraires* “Qu’il l’ait voulu ou non, Verne manipule les plus grands archétypes auxquels l’imagination humaine est soumise” et, en effet, “dans les *Voyages Extraordinaires*, s’expriment et se réalisent les plus vieux désirs de l’homme.” (11) En d’autres termes, la science de Jules Verne est peut-être dépassée mais les thèmes qu’il traite sont, eux, intemporels. “Némo incarne un héros absolu, hors du temps et de toute qualification particulière-et c’est pourquoi il est devenu pour toujours un personnage mythique.”(7)

S’il est peut-être difficile au lecteur moyen de s’identifier au mythe lui-même (comme Némo) qui domine la situation, il lui est certainement plus accessible de s’imaginer sous les traits du héros qui subit cette situation, doit y faire face et en compagnie duquel il va être initié.

Initié? Michel Foucault ne semble pas être tout à fait convaincu. “Par leurs thèmes et leur fable, les récits de Jules Verne sont tout proches des romans “d’initiation” ou de “formation”. Par la fiction, ils en sont aux antipodes. Sans doute, le héros naïf traverse ses propres aventures comme autant d’épreuves marquées par les événements rituels : purification du feu, mort glacée, voyage à travers une région dangereuse, montée et descente, passage au point ultime d’où il ne devrait pas être possible de revenir, retour quasi-miraculeux au point de départ. Mais de plus toute initiation ou toute formation obéit régulièrement à la double loi de la déception et de la métamorphose. Le héros est venu chercher une vérité qu’il connaissait de loin et qui scintillait pour ses yeux innocents. Cette vérité il ne la trouve pas, car elle était celle de son désir ou de sa vaine curiosité ; en revanche une réalité qu’il ne soupçonnait pas s’est révélée à lui, plus profonde, plus réticente, plus belle ou plus sombre que celle dont il était familier : cette réalité c’est lui même et le monde transfigurés l’un pour l’autre. (...) Quand ils reviennent ils ont vu et appris, certes, mais rien n’est changé, ni sur le visage du monde, ni dans la profondeur de leur être.” (12)

Michel Foucault serait-il d’accord pour détourner quelque peu cette dernière phrase et lui donner un sens plus large en prologant le parallèle héros/lecteur? Dans l’affirmative “ils” reviennent ferait alors référence et au héros revenant de ses aventures, et au lecteur refermant le roman et ayant, lui aussi, vu et appris sans que rien ne soit fondamentalement changé.

Michel Serres aurait alors raison en disant ; Au bout du compte, les *Voyages Extraordinaires* sont le *Cours de philosophie positive* [d’Auguste Comte] à l’usage de tous.” (10)

* **Littérature ou écriture ?**

“Entre l’encyclopédie et les contes de fées, Verne a trouvé un chaînon manquant.”(3)

Avec Jules Verne, la science fait véritablement son entrée dans la littérature. Une entrée fracassante! Il en profite pour l’utiliser “non seulement comme ressort de la construction et de l’action romanesques, mais aussi comme génératrice d’un “style” d’écriture inédit.”(11)

Anatole Le Braz ne s’y est d’ailleurs pas trompé : “Il a conquis aux lettres une province jusqu’alors insoupçonnée.” “Observer la nature, traduire des émotions, c’est le rôle simultané de la science et de la poésie”, continue-t-il, “Le roman moderne, c’est l’air du salon, du boudoir, souvent de l’alcôve : c’est l’air renfermé. Le roman de Jules Verne, c’est l’air libre, c’est l’air vierge, c’est l’air irrespiré.” Il a remarqué auparavant que, si Jules Verne “s’est attaqué aux sciences les plus rébarbatives en apparence, (...) il en a fait jaillir toute une riche floraison de mythes auxquels il n’a manqué qu’un peu plus d’art pour atteindre à la *très haute poésie*.”(1)

Un peu plus d’art.... C’est en effet la critique principale que font les puristes du style devant l’oeuvre de Jules Verne.

Il n’était pourtant pas facile de trouver pour les *Voyages Extraordinaires* un style littéraire de qualité conciliant deux impératifs : 1) “faire passer” un contenu scientifique, 2) être accessible à tous.

Jules Verne répond à l’impératif scientifique par la composition même de l’histoire et du groupe de héros au sein duquel il adjoint souvent au savant un sceptique et un candide. “Le dialogue est fait de leur incessante curiosité. Ainsi alternent sans relâche, la documentation historique et scientifique, l’action et l’aventure.”(3)

L’information scientifique étant donc souvent dispensée sous forme de dialogue, il n’est plus très difficile à Jules Verne de rédiger ces dialogues en un style accessible au plus grand nombre. N’a-t-il pas, en effet, écrit de nombreux vaudevilles pour le théâtre de boulevard ? Ce qui ne l’empêche pas, cependant, d’être très exigeant envers lui-même : “Je ne suis jamais satisfait avant la septième ou huitième épreuve. (...) J’ai toujours figolé la forme et le style, bien que personne ne m’en ait jamais rendu justice.”(4)

Malgré tout, Jules Verne n’a pas un style littéraire parfait ? Peut-être. Mais comme il le reconnaît lui-même : “... je crois que d’une façon générale et question de forme à part, l’étude du cœur humain est plus littéraire que les récits d’aventure.”(6)

La tâche n’était certes pas aisée. Il faut au moins lui reconnaître le mérite de s’y être attaqué.

* Et maintenant ...

Quatre-vingt-neuf ans après sa disparition, que reste-t-il de Jules Verne?

On serait tenté d'user d'une expression pour le moins paradoxale et de dire qu'il "en reste de plus en plus." Qu'est-ce à dire?

On redécouvre Jules Verne. C'est, malgré tout, l'écrivain français le plus traduit (224 traductions /23 pays) (13). On étudie son oeuvre suivant des paramètres nouveaux, on tente de le dégager du carcan jeunesse/science-fiction dans lequel sa modernité l'avait enfermé et qui, il l'avait d'ailleurs bien senti lui-même, lui fermait les portes du pinacle littéraire. "Le grand regret de ma vie est que je n'ai jamais compté dans la littérature française", soupirait-il.(4)

Jules Verne est un novateur. S'interrogeant sur les bouleversements du monde dont il était témoin il "a su distinguer les lignes de connexion qui, de l'histoire du passé, mènent aux choix de l'avenir"(2) dans une oeuvre qui "respire une foi profonde en l'homme et en ses pouvoirs."(8)

Fort de l'enseignement du passé et des découverts du présent, Jules Verne ouvre donc avec conviction la porte qui donne sur l'avenir.

"Il est sur le seuil d'un monde."(3)

Bangkok

Février 1994

Notes :

- (1) Anatole Le Braz, *L'art poétique* de Jules Verne, in Revue de Bretagne, 1906 [cité par Jean-Paul Dekiss, voir (3)]
- (2) Marc Soriano, *Jules Verne*, in Encyclopédie Universalis
- (3) Jean-Paul Dekiss, *Jules Verne*, le rêve du progrès, Découvertes Gallimard, 1991
- (4) Interview de Jules Verne par Robert Sherard pour le *McClure's Magazine*, 1894 (cité par Jean-Paul Dekiss, *ibid.*)
- (5) Cité par Jean-Paul Dekiss, *ibid.*
- (6) Cité par Simone Vierende (voir (7))
- (7) Simone Vierende, in revue *Europe*, Hetzel, n° 619-620, Nov./Déc. 1980
- (8) Jean Chesnaux, *L'autre littérature, Science et aventures : Jules Verne*, Histoire littéraire de la France, Tome V 1848-4931, Messidor-Editions sociales
- (9) d'après J. Chesnaux, *ibid.*
- (10) Michel Serres, *Jouvenances sur Jules Verne*, 1974 (cité par Jean-Paul Dekiss, *ibid.*)
- (11) Itinéraires Littéraires, XIXème siècle, Hatier
- (12) Michel Foucault, in *L'Arc*, Jules Verne, 1966 (cité par Jean Paul Dekiss, *ibid.*)
- (13) Chiffres cités par Jean-Paul Dekiss, *ibid.*

LES VOYAGES EXTRAORDINAIRES	
1863	Cinq Semaines en Ballon
1864	Les Aventures du Capitaine Hatteras
1864	Voyage au Centre de la Terre
1865	De la Terre à la Lune
1867	Les Enfants du Capitaine Grant
1869	Vingt Mille Lieues sous les Mers
1869	Autour de la Lune
1870	Une Ville Flottante
1871	Les Aventures de Trois Russes et Trois Anglais
1872	Le Tour du Monde en Quatre-Vingt Jours
1872	Le Pays des Fourrures
1872	Une fantaisie du Docteur Ox
1874	L'île mystérieuse
1874	Le Chancellor
1876	Michel Strogoff
1877	Hector Servadac
1877	Les Indes Noires
1878	Un Capitaine de Quinze Ans
1879	Les Tribulations d'un Chinois en Chine
1879	Les Cinq Cents Millions de la Bégum
1880	La Maison à Vapeur
1881	La Jangada
1882	L'Ecole des Robinsons
1882	Le Rayon Vert
1883	Kéraban Le Têtu
1884	L'Archipel en Feu
1884	L'Etoile du Sud
1885	Mathias Sandorf
1885	L'Epave de Cynthia
1886	Robur le Conquérant
1886	Un billet de Loterie
1887	Nord Contre Sud
1887	Le Chemin de France
1888	Deux Ans de Vacances
1889	Famille Sans Nom
1889	Sans Dessus Dessous
1890	César Cascabel
1891	Mistress Branican
1892	Le Château des Carpathes
1892	Claudius Bombarnac
1893	P'tit Bonhomme
1894	Les Merveilleuses Aventures de Maître Antifer
1895	L'île à Hélice
1896	Face au Drapeau
1896	Clovis Dardentor
1897	Le Sphinx des Glaces
1898	Le Superbe Orénoque
1899	Le Testament d'un Excentrique
1900	Seconde Patrie
1901	Les Histoires de Jean-Marie Cabidoulin
1901	Le Village Aérien
1902	Les Frères Kip
1903	Bourses de Voyages
1904	Maître du Monde
1904	Un Drame en Livonie
1905	Le Phare du Bout du Monde
1905	L'Invasion de la Mer
romans posthumes	Les Naufragés du "Jonathan"
	L'Etonnante Aventure de la Mission Barsac
	Le Secret de Wilhelm Storitz
	La Chasse au Météore
	Le Volcan d'Or

Evénements	Arts, Sciences & Technologies	Vie de Jules VERNE	Voyages Extraordinaires
------------	-------------------------------	--------------------	-------------------------

	ST SIMON : <i>Catéchisme des Industriels</i>	1824	
		1828	Naissance (8 février)
		1830	Naissance de son frère Paul
Monarchie de Juillet Conquête de l'Algérie	STENDHAL : <i>Le Rouge et le Noir</i>	1830	
	Premier train de voyageurs en France	1832	
	Edgar Allan POE : <i>Aventures D'Arthur Gordon Pym</i>	1837	
	DAGUERRE invente la photographie	1838	
	BALZAC : <i>La comédie humaine</i>	1842	
		1846	Devient bachelier
Deuxième République	Karl MARX & Friedrich ENGELS : <i>Le Manifeste du Parti Communiste</i>	1848	Fait des études de droit à Paris (1847-48-49)
	Mort de BALZAC	1849	Licence de droit
Coup d'état (2-Déc.) Napoléon III Empereur		1850	Première pièce jouée
	Mort du voyageur Jacques ARAGO	1851	
	FLAUBERT : <i>Madame Bovary</i>	1852	
		1855	
		1856	

Evénements		Arts, Sciences & Technologies		Vie de Jules VERNE		Voyages Extraordinaires	
Guerre de sécession (U.S.A.)	Exp. Fr. au Mexique Protect. Fr. au Cambodge	Victor HUGO : <i>Les Misérables</i>	Thomas EDISON invente le télégraphe	1857	Mariage		
				1859	Voyage (Angleterre/Ecosse)		
				1861	Voyage (Scandinavie). Naissance de son fils Michel		
				1862	Rencontre avec Hetzel		
				1863		Cinq Semaines en Ballon	
				1864	Premier numéro du "Magasin"	...Capt Hatteras/Voyage au Centre...	
				1865		De la Terre à la Lune/...Capt Grant	
				1867	Voyage (U.S.A.)		
				1869	Ouverture du Canal de Suez	20 000 Lieues.../Autour de la Lune	
				1870	Guerre Fr./All. (Sedan) Troisième République	Pendant la guerre est posté comme garde-côte au Crotoy	Une Ville Flottante
Commune de Paris (mars-mai) Thiers président	RIMBAUD (Inspiré par 20000 lieues) <i>Le Bateau Ivre</i>	1871	Mort de son père. S'installe à Amiens	Les Aventures de trois Russes et Trois Anglais			
MacMahon président	Invention de la dynamo	1872		...80 Jours/Pays Fourrures/Dr Ox			
	Graham BELL invente le téléphone	1873					
	Th. EDISON invente le phonographe et la lampe à incandescence	1874		L'île mystérieuse/Le Chancellor			
Jules Grévy président		1876		Michel Strogoff			
		1877	Problèmes avec Michel	Hector Servadac/Les Indes Noires			
Expédition française au Tonkin	Invention de l'automobile	1878	Voyage (Afrique du Nord)	Un Capitaine de Quinze Ans			
	ZOLA : <i>Germinal</i>	1879	Voyage (Angleterre/Ecosse)	Tribulations.../500 Millions...			
		1880	Mariage de Michel	La Maison à Vapeur			
		1881	Voyage (Hollande/Allemagne)	La Jangada			
		1882		L'Ecole des Robinsons/Rayon Vert			
		1883	Michel enlève une jeune fille	Kéran Le Têtu			
		1884	Voyage (Méditerranée)	L'Archipel en Feu/L'Etoile du Sud			
		1885		Mathias Sandorf / L'Epave du Cynthia			
		1886	Attentat / Mort de Hetzel Michel divorce et se remarie	Robur le Conquérant / Un Billet de Loterie			
Sadi Carnot président		1887	Visite Belgique et Pays-Bas. Mort de sa mère	Nord Contre Sud / Le Chemin de France			
	KROPOTKINE : <i>La conquête du pain</i>	1888	Première élection à Amiens	Deux Ans de Vacances			
	E. RENAN : <i>L'avenir de la Science</i>	1889		Famille Sans Nom/Sans Dessus...			
Attentats anarchistes (93/94) Casimir-Périer président		1890		César Cascabel			
Expédition Fr. à Madagascar Félic Faure président	Les Frères Lumière inventent le cinématographe	1891		Mistress Branican			
		1892	Ré-élection	Château des Carpathes/Claudius...			
		1893		P'tit Bonhomme			
		1894		Maître Antifer			
		1895	Michel collabore avec Jules	L'île à Hélice			
		1896	Ré-élection	Face au Drapeau/Clovis Dardentor			
		1897	Sérieux problèmes de santé. Mort de son frère Paul	Le Sphinx des Glaces			
	P. & M. CURIE découvrent le radium	1898		Le Superbe Orénoque			
Emile Loubet président		1899		Le Testament d'un Excentrique			
	Premier métro	1900	Ré-élection	Seconde Patrie			
		1901		Village Aérien/...J-M. Cabidoulin			
	Premier vol en avion	1902		Les Frères Kip			
		1903		Bourses de Voyages			
		1904		Un Drame.../Maître du Monde			
		1905	Meurt le 24 mars	L'Invasion de la Mer/Le Phare...			
		1909		Les Naufragés du "Jonathan"			
		1920		...Mission Barsac			

Les Misérables

THE WORLD'S MOST POPULAR MUSICAL

ละครเพลงที่มีชื่อเสียงที่สุดในโลก

พบโกแซท (Cosette) ที่กรุงปารีส

ลลิตา พินิจภูวดล*

เมื่อเดือนกันยายน 2535 ดิฉันได้พบกับโกแซทที่กรุงปารีสโดยบังเอิญ เสียงลือเสียงเล่าอ้างกล่าวขวัญของเธอก็ก้องกระหึ่มไปทั้งเมือง ไม่ว่าจะเดินทางไปยังมุมใดของกรุงปารีส จะได้ยินเสียงกล่าวขวัญดังด้วยวาจาบ้างด้วยตัวอักษรบ้างและด้วยเสียงดนตรีบ้าง

ภาพของเธอ-โกแซททั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่กว่าตัวจริงมากที่สุด 5 เท่าตัว ผงาดอยู่กลางท้องฟ้า ตามกำแพงมูมถนน... เป็นภาพประกอบโปสเตอร์โฆษณาแสดงละครเพลงที่ชาวปารีสเรียกสั้นๆ ว่าเลมิส (Les Mis = Les Misérables) ซึ่งดิฉันได้ขอเรียกชื่อเป็นภาษาไทยว่า

*ศาสตราจารย์ ดร. ชำราชการบ้านาญ สังกัดมหาวิทยาลัยรามคำแหง

“คนล้าเค็ญ” เมื่อก่อนนี้ ดิฉันเคยเรียกตาม “จูเลียต” ว่า “เหยื่อกรรม” ตามงานแปลแบบย่อของเธอ ต่อมาดิฉันเรียกตรงๆ ตามต้นฉบับเดิม Les Misérables ว่า “เหล่าผู้นำสงสาร” บัดนี้ดิฉันได้พบชื่อไทยที่ถูกใจมากที่สุดว่า “คนล้าเค็ญ” เพราะในนวนิยายของ วิกตอร์ ฮูโก (Victor Hugo 2345-2428) เรื่องนี้เต็มไปด้วยชีวิตของผู้คนที่ล้วนทุกข์ยากเดือดร้อนล้าเค็ญ อันเนื่องมาจากสาเหตุหลากหลายโดยมิได้มีแค่ “กรรม” อย่างเดียว

นวนิยาย เรื่อง “คนล้าเค็ญ” นี้เขียนขึ้นเมื่อ ค.ศ.1862 นับมาจนขณะนี้เป็นเวลากว่าร้อยปีแล้ว คนฝรั่งเศสและชาวโลกยังให้ความสำคัญอยู่มีรัฐเสื่่อมคลาย ดังนั้นเมื่อมีการดัดแปลงเป็นละครเพลงจึงได้รับการต้อนรับอย่างอุ้นหนาฝาคั่งทีเดียว

ละครเพลงเรื่อง เลมิส หรือคนล้าเค็ญนี้เปิดการแสดงที่โรงละครแห่งปรีาก นาวิโนราเดช ตั้งแต่ฤดูร้อนจนถึงวันที่ 13 กันยายน 2535 สิ้นสุดลงก่อนที่คณะทัวร์พิเศษของเราจะมาถึง แต่เสียงกระหึ่มสะท้อนถึงการแสดงละครก็ยังไม่จางหาย ดิฉันสังเกตเห็นรูปของหนูน้อยโกแซท (Cosette) ตัวเอกตัวหนึ่งในเรื่องซึ่งเป็นรูปสำคัญในแผ่นโปสเตอร์โฆษณาตามที่สาธารณะหลายแห่งในกรุงปรีาก เกิดความสงสัยว่า แม่หนูโกแซทมาทำอะไรที่กรุงปรีาก การค้นหาคำตอบเพื่อแก้ความสงสัยข้อนี้ไม่ยากเลย ไม่ว่าจะหยิบหนังสือพิมพ์ฉบับไหน ก็จะลงเรื่องราวของเธอทั้งนั้น ลงอย่างละเอียดบ้างย่อบ้าง ลงบทความสัมภาษณ์คนเล่นบ้างคนดูบ้าง แม้แต่เด็กผู้ชายเล็กๆ ที่ปีปขึ้นไปบนเพดานเพื่อเป่าวันลงมาบนเวทีก็ยังมีนักหนังสือพิมพ์สัมภาษณ์ ดิฉันจะขอประมวลข้อมูลทั้งหลายที่ได้มาจากหนังสือพิมพ์มาเล่าอย่างย่อรวมทั้งข้อมูลจากใจตัวเองที่เคยรู้จักโกแซทมาหลายสิบปีแล้วด้วย

ละครเรื่อง “คนล้าเค็ญ” ซึ่งมีต้นเค้าจากนวนิยายฝรั่งเศส Les Misérables ยังคงใช้ชื่อละครเป็นภาษาฝรั่งเศสตามต้นฉบับเดิม เพื่อรักษาความขลังของเนื้อเรื่องซึ่งเน้นการต่อสู้เพื่อความเป็นมนุษย์ของแต่ละคน และ เพื่ออิสระเสรีภาพ อันเป็นสิ่งที่คนเช็กกำลังเรียนรู้หลังจากที่ได้รับอิสระเสรีภาพมาหมาดๆ เมื่อปี 2532 นี้เอง นอกจากมนุษยธรรมและอิสระภาพแล้ว นวนิยายฝรั่งเศสเรื่องนี้ยังให้รายละเอียดเกี่ยวกับ ความยากจน และความร่ำรวย การปฏิบัติ การคดโกง การหักหลัง การปฏิบัติงานของตำรวจ การประกอบอาชญากรรม และการลงโทษอาชญากร รวมทั้งฆาตกรรมของมนุษย์ สิ่งเหล่านี้ล้วนสอดคล้องกับชีวิตของคนทุกยุคทุกชาติ โดยเฉพาะคนเช็กในปัจจุบัน บทละครได้รักษาสิ่งต่างๆ ในนวนิยายไว้อย่างครบครัน ถูกใจคนเช็กเป็นอันมาก อีกทั้งผู้แสดงจำนวนมากก็เป็นดาราเช็ก ทั้งนักร้อง นักดนตรี นักแสดง ผู้ใหญ่ และนักแสดงเด็ก ผู้แสดงบางส่วนเป็นดาราอเมริกันและดาราฝรั่งเศส เป็นอันว่าละครเรื่องนี้ศิลปินใหญ่สามชาติปล่อยฝีมือประชันกันอย่างสุดๆ ท่ามกลางกรุงปรีากทีเดียว

ละครเพลงเรื่องคนล้าเค็ญหรือ Les Misérables เปิดแสดงต่อสาธารณชนครั้งแรกที่ ปาลเลส์ เดล์ สปอร์ต (Palais des Sports) กรุงปารีส เมื่อ พ.ศ. 2523 เป็นเวลาถึง 13 ปีมาแล้ว

คนปารีส และทั้งประเทศฝรั่งเศสให้การต้อนรับอย่างกว้างขวาง นับว่าประสบความสำเร็จมาก ทั้งด้านการแสดง การแต่งเพลง ดนตรี และเครื่องแต่งกายย้อนยุคไปยังสมัย 130 ปี มาแล้ว องค์ประกอบของละครทุกส่วนพิถีพิถัน จนเป็นความยิ่งใหญ่ที่สมบูรณ์ อีก 5 ปี ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2528 ได้มีผู้นำบทละครภาษาฝรั่งเศสนี้ไปถ่ายทอดเป็นภาษาอังกฤษ แล้วเปิดการแสดง ณ กรุงลอนดอน คนลอนดอนโห่ร้องแสดงความยินดีอย่างยาวนานทุกรอบ โดยเฉพาะบทบาทของตัวละครเด็กที่แสดงเป็นหนูน้อยโกแซทที่น่าสงสาร ดังนั้น นับตั้งแต่การแสดงที่ลอนดอน การโฆษณาละครเพลงนี้จึงใช้ภาพหนูน้อยโกแซทเป็นสัญลักษณ์ เป็นภาพดั้งเดิมที่เขียนไว้ในนวนิยายที่แต่งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2405

อันที่จริงตั้งแต่ วิกตอร์ ฮูโก กวีและนักเขียนนวนิยายฝรั่งเศสเขียนเรื่อง "คนลำเค็ญ" เสร็จก็มีการนำไปแต่งเป็นบทละครออกแสดงตามโรงละครในกรุงปารีส เมื่อ พ.ศ. 2406 ผู้จัดการแสดงมิใช่ใครอื่น เป็นซาร์ลส์บุตรชายของเขาเอง แต่เคราะห์ร้ายถูกต่อต้านจากวาติกัน ดังนั้นผู้คนจึงรู้จัก "คนลำเค็ญ" จากหนังสือมากกว่าการแสดงบนเวที จนกระทั่งเมื่อ พ.ศ. 2501 หรือ 35 ปีมานี้เอง คนลำเค็ญทั้งหลาย จึงได้พากันเดินออกมาจากหนังสือ ขึ้นไปสู่จอเงินแพร่สะบัดไปทั่วโลก ผู้แสดงนำฝ่ายชายในภาพยนตร์ครั้งนั้นคือของกาเบ็ง (Jean Gabin) แสดงเป็นของวัลซอง (Jean Valjean) ตัวเอกของเรื่องเป็นคนลำเค็ญที่สำคัญที่สุดในประตาคคนลำเค็ญหลากหลายในเรื่อง

คนซึกแห่งนครปารีสรู้สึกปลานปลามิใจในผลงานละครเพลงเล่มนี้มาก โดยเฉพาะเครื่องแต่งกายของตัวละครชายหญิง ทั้งตัวเอก ตัวประกอบ ประชาชน เด็กหญิงชาย ใช้เครื่องแต่งกายที่สร้างขึ้นให้ตรงยุคสมัยของเรื่องรวมทั้งหมด 392 ชุด ถ้านับเป็นชิ้นๆ ได้ 1782 ชิ้น ใช้เงินทุนจัดสร้างสูงที่สุดในบรรดาค่าใช้จ่ายอื่นๆ ของการจัดละคร นอกจากนี้ยังทุ่มเทเงินทุนซิดูคารานักร้องอเมริกันจากบรอดเวย์ มาเป็นนักร้องเอกด้วย คือ เจสซี เว็บ (Jessi Webb) ทุกฉากนักร้องชายหญิงจำนวน 31 คน ร่วมร้องเพลงพร้อมกัน ประสานเสียงกัน ร้องรับร้องส่งกันอย่างกลมกลืนกระหึ่มกึกก้อง

ตัวละครเอก คือของ วัลซอง ฟองติน โกแซท และนักศึกษาหนุ่มคู่รักของโกแซท สำหรับตัวละครโกแซทนั้นมี 2 ตัว ตัวเด็กกับตัวสาวสวยน่ารักน่าสงสารและเล่นเก่ง ร้องเพลงเพราะทั้งคู่

สำหรับเนื้อเรื่องของ "คนลำเค็ญ" ซึ่งมีของ วัลซอง เป็นตัวเอกนั้น ของ วัลซองกล่าวถึงตัวเองกับท่านบิชอป ว่าเคยติดคุกมา 19 ปี ดั่งข้อความจากตอน "Fantine" ฉบับภาษาฝรั่งเศสอย่างง่ายดังนี้

"Voici. Je m'appelle Jean Valjean. J'ai passé dix-neuf ans en prison. Je suis libre depuis quatre jours et je vais à Pontarlier. Aujourd'hui, j'ai fait trente-six kilomètres. Ce soir, en arrivant dans ce pays, j'ai été dans un hôtel; on m'a renvoyé. J'ai été à un autre hôtel; on m'a dit : "Va-t'en!" Personne n'a voulu de moi. J'ai été à la prison. On ne m'a pas ouvert.

J'ai voulu coucher sur la paille d'un chien. Le chien m'a mordu et m'a chassé comme s'il était un homme. On dirait qu'il savait qui j'étais. Je suis allé dans les champs. Il n'y avait pas d'étoile. J'ai pensé qu'il pleuvrait et qu'il n'y aurait pas de bon Dieu pour empêcher de pleuvoir. Je suis rentré dans la ville pour coucher le long d'une porte. Une bonne femme m'a montré votre maison, et m'a dit: "Frappe là." J'ai frappé. Qu'est-ce que c'est ici? Etes-vous un hôtel? J'ai de l'argent. Cent neuf francs. Je les ai gagnés en prison par mon travail, en dix-neuf ans. Je paierai. Qu'est-ce que cela me fait? Je suis très fatigué. J'ai faim. Voulez-vous que je reste?

ภาพนี้คือ ของ วิลซ็อง กำลังนั่งรับประทานอาหารที่ท่านบีชอบกับน้องสาวหามาให้ เครื่องโต๊ะเงิน และเชิงเทียนเงินที่เห็นในภาพคือสิ่งที่ ของ วิลซ็อง ขโมยไปหลังจากได้รับความเมตตาเอื้อเฟื้อจากบุคคลทั้งสอง

ผู้เขียน หรือ วิกตอร์ ฮูโก ได้ย่อนเล่าเรื่องบางตอนของ ของ วิลซ็อง เพื่อให้เห็นความทุกข์ยากลำบากของชีวิต ซึ่งผลักดันให้เขาเริ่มขโมยครั้งแรกในชีวิต ดังนี้

Tout jeune, Jean Valjean a perdu sa mère et son père. Sa mère est morte d'une fièvre mal soignée. Son père s'est tué en tombant d'un arbre. Il est resté seulement à Jean Valjean une soeur plus âgée que lui, avec ses enfants. Cette soeur élève Jean Valjean. A la mort de son mari, Jean le remplace. Il a alors vingt-quatre ans et les enfants de sa soeur ont de huit à un ans.

Il gagne quelque argent à couper des arbres, puis comme moissonneur. Sa soeur travaille de son côté, mais que faire avec sept petits enfants? Le malheur vient sur eux. Un hiver plus froid que les autres, Jean reste sans travail. La famille n'a pas de pain et il y a sept enfants.

Un dimanche soir, Maubert Isabeau, boulanger sur la place de l'Église à Faverolles, va se coucher quand il entend en bas un coup dans la vitre de sa boutique. Il arrive à temps pour voir un bras passer à travers un trou fait d'un coup de poing. Le bras prend un pain et l'emporte. Isabeau sort vite et arrête le voleur. Celui-ci a jeté le pain, mais il a encore le bras en sang. C'est Jean Valjean.

ของ วิลซ็อง เริ่มขโมยขนมปังเพื่อบำบัดความหิวโหยประทังชีวิต ต่อมาก็ขโมยอีกหลายครั้ง จนกลายเป็นนิสัยซึ่มซาบเข้าไปในอุปนิสัย จนกลายเป็นขโมยทุกอย่างที่ขโมยได้ ขโมยแม้แต่สิ่งของมีค่าของคนที่ช่วยชีวิตตัวเองไว้แท้ ๆ เขาผู้นั้นคือ ของ วิลซ็อง การขโมยของใคร

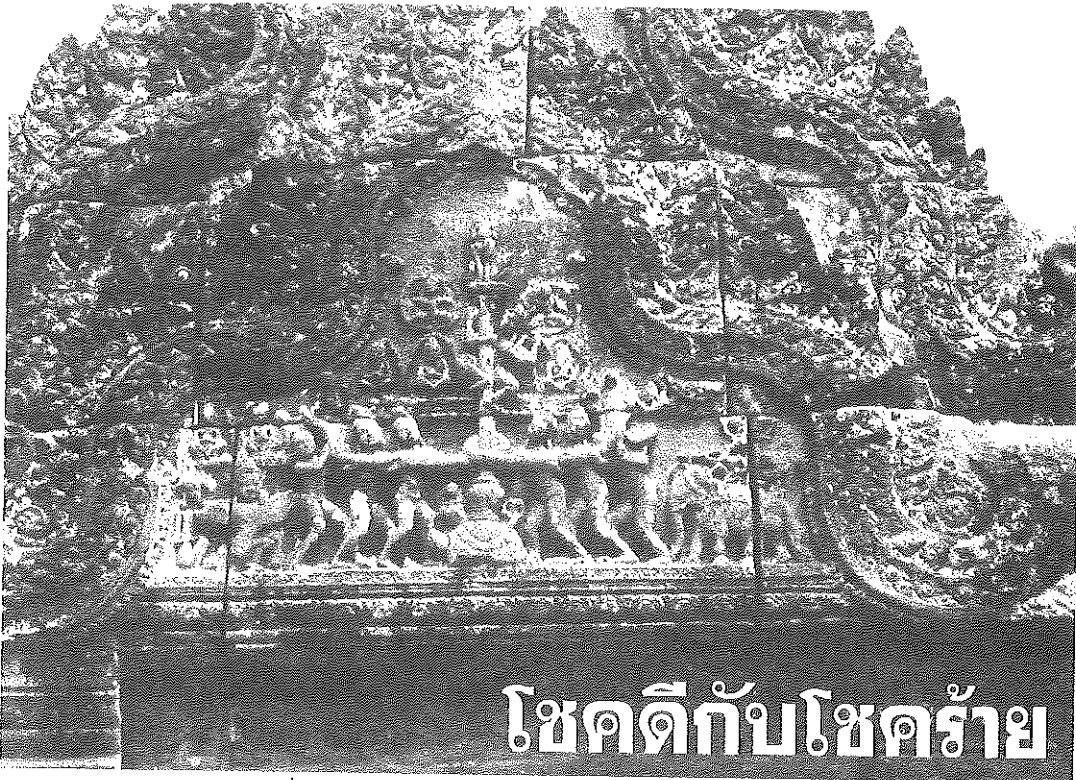
ก็ตามยอมเป็นอาชญากรรม ดังนั้นวัลของจึงถูกตำรวจจับติดคุก เขาพยายามแหกคุกหลายครั้ง เพื่อมาหาลูกสาวฟองติน (Fantine) ซึ่งก็มีลูกสาว โกอแซท (Cosette) หนูน้อยผู้นำสงสาร ผู้เป็นหลานตาของเขากำลังได้รับความทุกข์ยากลำเค็ญ แสนเขี้ยว การแหกคุกของเขาถูกตำรวจตามล่า ตำรวจนายนั้นคือ จาแวร์ท์ (Javert) สรวมบทบาทตัวโกง เขาล่าวัลของด้วยสำนึกของผู้รักษา กฎหมาย ผสมกับความเกลียดชังอาชมาตส่วนตัว จนจัดได้ว่าเป็นศัตรูกัน ครั้งหลังสุด วัลของ หัวขโมยได้รับความเมตตาจากพระคริสต์ระดับบิชอปท่านหนึ่งซึ่งช่วยปิดซ่อนตัววัลของไว้ไม่ให้ถูกจับ แต่แล้ววัลของก็กลับขโมยเครื่องเงินของท่านหนีไป คราวนี้ไม่พ้นเงื้อมมือของตำรวจ เพราะจับของกลางได้ด้วย ท่านบิชอปแสดงความเมตตาที่สูงยิ่งด้วยการให้อภัย แล้วช่วยเหลือคนร้ายเป็นครั้งที่สอง ซึ่งเป็นครั้งอมตะ โดยบอกว่าของกลางที่ตำรวจยึดได้นั้นเป็นของขวัญที่ท่านให้วัลของรู้สึกจะน้อยเกินไปด้วยซ้ำ จึงแถมเครื่องเงินอีกชิ้นหนึ่งให้ไปด้วยจุดนี้คือความซาบซึ้งมากที่ผู้อ่านทุกชาติทุกภาษาอดชื่นมิได้ เพราะจุดนี้ได้เริ่มต้นชีวิตใหม่ของคนหัวขโมยผู้ลำเค็ญนี้ให้กลายเป็นคนดีมีคุณธรรม ฮุกโตแต่งเรื่องได้เสทือนอารมณ์มาก วัลของปฏิญาณตนว่าจะใช้ชีวิตที่เหลือต่อไปนี้บำเพ็ญประโยชน์ต่อบุคคลอื่นให้มากที่สุด จะเป็นพลเมืองดีชนิดที่สามารถเป็นตัวอย่างที่ดีได้ เมื่อมีชีวิตใหม่ก็ต้องเปลี่ยนชื่อใหม่ให้เหมาะสม ดังนั้นชื่อของวัลของจึงถูกลบออกไป มีชื่อ *มัดแลน* มาแทนที่ มัดแลนอุทิศตนอย่างเสียสละยิ่งทำงานเพื่อคนยากจน คนโศคร้าย และคนลำเค็ญอื่นๆ มากมาย หาทางอุดช่องว่างในสังคม ลบล้างความไม่เสมอภาค และความเป็นทาสในหลายๆ รูปแบบมัดแลนเก็บเชิงเทียนเงินที่ขโมยท่านบิชอปไว้ใกล้ตัวเสมอ ตอนตายก็มีเชิงเทียนนี้จุดอยู่ที่หัวเตียง วิกตอร์ ฮุกโตบอกว่า พระเจ้าได้มารับดวงวิญญาณของคนผิดที่กลับตัวได้ซำยังบำเพ็ญประโยชน์อย่างมหาดศาล เช่นนี้สู่สวรรค์

สำหรับโกแซทนั้นก็เพราะความเป็นห่วงหลานตาคนนี้เองที่ทำให้วัลของพยายามแหกคุกมาหา มาหาทางพาโกแซทที่นำสงสารไปฝากอยู่คอนแวนต์ให้ได้มีชีวิตที่ดีมีคนอบรมสั่งสอน ชัดเกล้าให้เป็นคนดีต่อไปภายหลัง กว่าหนูน้อยโกแซทจะได้พบที่พึงพิงที่เหมาะสม เธอก็ตระกำลำเค็ญมามาก ตาวัลของของหนูน้อยก็เช่นกัน ลำเค็ญมากกว่าจะแหกคุกและหลบหลีกการตามล่าได้ต้องซอกซำทรมานแสนสาหัส เธอคือดวงใจ คือเทพิดาน้อยของคนทีใครๆ ก็ประนามว่าชั่วร้าย เป็นนักโทษ เป็นคนขี้คุก แต่เขาก็มีความรักความกรุณาเยี่ยงมนุษย์ที่มีมนุษยธรรมในหัวใจเช่นกัน นักโทษก็รู้จักรักรู้จักเสียสละ รู้จักหน้าที่พึงมีต่อมนุษย์ด้วยกัน ...

ทราบมาว่าในเดือนกุมภาพันธ์ 2537 ละครเพลงเรื่องเอมิสจะมีเปิดการแสดงที่ประเทศสิงคโปร์ จะได้นำตัวอย่างซึ่งถ่ายวีดีโอมาฉายอุ่นเครื่องให้ผู้รักการนี้ชม ณ โรงละครกรุงเทพ ถนนสุขุมวิท ในเดือนมกราคม 2537

คนไทยที่อยากพบโกแซทก็ต้องเดินทางไปหาเธอที่สิงคโปร์ ❖

โชคดีกับโชคร้าย

แปลโดย สิทธา พิณีภูวตล*
และ อัจฉรา โชตบุตร**

ในครั้งกระโน้น โชคดีกับโชคร้ายได้มาพบกันและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันว่า

“เจ้ามีอำนาจอย่างไรบ้าง” โชคร้ายถาม

โชคดีตอบว่า “อำนาจของข้านะรี ยิ่งใหญ่ได้ผลหนักเชียวละ ใครก็ตามที่ตกเป็นทาสของคนอื่น ใครก็ตามที่เกลียดชังกัน โหดร้ายต่อกัน ถ้าข้าเข้าไปแตะต้องเสียหน่อย คนที่หวาดระแวงกันก็จะรักกัน คนที่เคยเป็นทาส ข้าก็สามารถบันดาลให้กลายเป็นพระราชาก็ได้”

ที่นี้ก็ถึงคราวที่โชคดีเป็นฝ่ายถามบ้าง “แล้วเจ้าล่ะ มีพลังอำนาจอย่างไร”

“ข้านะรี” โชคร้ายตอบ “ถ้าข้าเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับใคร ไม่ข้าก็จะท่วมท้นไปด้วยความโกรธ ความเกลียด ความหายนะ ล่มจม ประสบกับภัยพิบัติทุกข์เข็ญนานาชนิด แม้แต่พระราชาก็ครองราชย์ด้วยความริ้นรมย์ก็จะตกต่ำบวสนาถึงกับกลายเป็นทาสได้”

โชคร้ายอยากพิสูจน์ความจริงว่าอำนาจของโชคดีเป็นอย่างไรจึงกล่าวว่า

“ข้ารู้จักทาสคนหนึ่งชื่อไอ้ตล เศรษฐีนายของมันใช้ให้ไปเลี้ยงวัวเลี้ยงควายทุกวัน และเศรษฐีแสดงความโกรธเกรี้ยวไอ้ตลไม่เว้นแต่ละวัน คิดว่าไม่เอาใจใส่ดูแลวัวควายให้ดี เพราะพวกมันร่างกายผ่ายผอมทุกตัว เจ้าโชคดีเอ๋ย ข้าอยากให้เจ้าสำแดงเดชตลสักหน่อย ลองเข้าสิงในร่างทาสไอ้ตลดูซิ จะได้เป็นพระราชาก็ได้อย่างไร”

*ศาสตราจารย์ ดร.ข้าราชการบำนาญ สังกัดมหาวิทยาลัยรามคำแหง

**ร.ศ.ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาภาษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

LA BONNE FORTUNE ET LA MALCHANCE

*François MARTINI**

En ce temps-là la Bonne Fortune et la Malchance s'étant rencontrées, échangèrent ces propos :

- Quelle sorte de pouvoir avez-vous? demanda la Malchance.

La Bonne Fortune répondit :

- Il est grand et efficace, mon pouvoir à moi, qui suis la Bonne Fortune. Que les gens soient esclaves d'autrui, qu'ils se haïssent et soient sans pitié les uns pour les autres, il suffit que je m'attache à eux pour que ceux qui se craignaient se mettent à s'aimer, et que l'esclave en qui je suis établie devienne roi.

A son tour, la Bonne Fortune demanda :

- Quelle est votre puissance?

- Moi, répondit la Malchance, si je m'attache à quelqu'un, il est aussitôt en butte à la colère et à la haine, il se corrompt, se ruine, subit toutes sortes de calamités. Et même s'il jouit de la royauté, il se met inévitablement à déchoir jusqu'à devenir un esclave.

Alors la Malchance eut le désir d'éprouver le pouvoir de la Bonne Fortune. Elle lui dit:

- J'ai découvert un esclave qui se nomme A Tol. Le richard, son maître, l'emploie chaque jour à garder ses boeufs et ses buffles. Et chaque jour, il est irrité contre lui, lui reprochant de ne pas surveiller ses bêtes et de ne pas prendre soin d'elles, car toutes maigrissent. Je voudrais, ô Bonne Fortune, que vous me montriez votre puissance en vous installant dans le corps de l'esclave A Tol pour qu'il devienne roi.

La Bonne Fortune répondit :

- Attendez un peu et vous pourrez voir! Demain, j'entrerai dans le corps de cet esclave. A partir du moment où je me serai établie en lui, A Tol, l'esclave du richard, ne tardera pas à devenir roi, sans que rien y puisse mettre obstacle.

Le lendemain, à l'heure où A Tol faisait sortir ses boeufs et ses buffles du parc à bestiaux pour les mener paître, la Bonne Fortune pénétra dans son corps et prit demeure en lui. Au même instant, A Tol sentit son cœur s'épanouir de joie et il éprouva un bien-être qu'il n'avait jamais connu les jours passés.

Le soir venu, ayant rassemblé ses bêtes, il les ramena et les fit rentrer dans l'enclos. Le richard et sa femme qui se tenaient là regardant leur troupeau, virent A Tol fermer avec soin et solidement la clôture du parc. Puis, quand A Tol fut monté dans la maison et se fut assis à sa place habituelle, ils le considérèrent et se sentirent émus de compassion.

Brave A Tol, songèrent-ils, tu pars garder tes bêtes jusqu'au soir, sans manger. C'est seulement maintenant que tu vas avoir de la nourriture. Comme tu dois avoir faim!

* ศาสตราจารย์ วิชาภาษาชอมโบราณ สถาบันภาษาตะวันออก INALCO มหาวิทยาลัยปารีส Traduit Pare

โชคตีตอบว่า รอสักหน่อยแล้วเจ้าจะรู้เอง พรุ่งนี้ข้าจะเข้าสิงร่างทาสคนนั้น นับตั้งแต่ข้าเข้าไปอยู่ในร่างเขาแล้วไม่ช้าไม่นาน ไอ้ตลทาสของเศรษฐี ก็จะได้เป็นพระราช โดยไม่มีอุปสรรคใดๆ ชัดขวาง”

วันรุ่งขึ้น ขณะที่ไอ้ตลต้อนวัวควายออกจากคอกไปเลี้ยงในทุ่งเพื่อหาหญ้ากิน โชคดีก็เข้าไปสถิตในร่าง ขณะเดียวกันไอ้ตลก็มีความรู้สึกใจคอเบิกบานเป็นสุขอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน ตกค่ำ พอกวาดต้อนฝูงวัวควายเสร็จแล้วก็พาไปเข้าคอกเศรษฐีกับภรรยาขึ้นมองฝูงวัวควายของตน เห็นไอ้ตลปิดคอกอย่างมั่นคงระมัดระวัง พอไอ้ตลขึ้นเรือนมานั่งที่ที่เคยนั่งตามปกติ ทั้งสองก็พิณิจพิจารณามันและเกิดความรู้สึกเต็มตื่นด้วยความรัก

“ไอ้ตลเอ๊ย” ทั้งสองคิด “เจ้าออกไปเลี้ยงวัวควายจนค่ำโดยไม่ได้อะไรเลย เพิ่งจะตอนนี้ที่เจ้าจะได้กินข้าวปลาอาหาร เจ้าคงหิวมากสินะ”

พอคิดเช่นนั้น ทั้งสองจึงเร่งให้คนใช้เตรียมอาหาร พออาหารอร่อยๆ สุกแล้ว ก็นำมาวางตรงหน้าเศรษฐีและภรรยา แล้วทุกคนก็นั่งลงล้อมวงกันรับประทาน เศรษฐี และภรรยาร้องเรียกไอ้ตลให้มาตักอาหารดีๆ ไปกิน

ระหว่างที่ไอ้ตลผู้เป็นทาสกำลังกินข้าว ทั้งสองเฝ้ามองดูอาการปฏิกิริยาของไอ้ตลอยู่เงียบๆ โดยไม่ได้กล่าวอะไรออกมา

ดังนั้นนับตั้งแต่โชคตีเข้าสถิตอยู่ในร่างไอ้ตลทุกคนไม่ว่าหญิงชาย เมื่อได้เห็นไอ้ตลเพียงครั้งเดียวก็รู้สึกรักและเมตตาเป็นพิเศษ

ต่อมาไม่นาน เศรษฐีและภรรยาได้ปรึกษากันว่า

“เราสองคนไม่มีลูก และเราก็มีสมบัติพัสถานมากมาย ไม่ช้าถ้าเราไม่มีคนสืบทอด สมบัติของเราก็คงสูญหายไปหมด บัวยการเปล่าๆ ที่เราอุตสาหะหามาได้ เราน่าจะเลี้ยงดูไอ้ตลเป็นลูกชายไม่ต้องให้มันออกไปเลี้ยงวัวควายอีกแล้ว มันก็เป็นคนดีรูปร่างท่าทางมันก็สวยงามดีเหมาะสมที่จะเป็นลูกชายของเรา”

นับแต่วันนั้นเป็นต้นไป ไอ้ตลไม่ต้องไปเลี้ยงวัวควายอีกเลย นายของเขาได้ให้เสื้อผ้าเครื่องประดับมีค่า แล้วประกาศว่า “ไอ้ตล นับแต่วันนี้เป็นต้นไป เราจะเลี้ยงดูเจ้าประดุจลูกชายแท้ๆ ของเราเอง ต่อไปภายภาคหน้า ถ้าเราตายไปโดยไม่มีใครสืบสายโลหิต สมบัติพัสถานทั้งหมดของเราไม่ว่าจะมากมายปานใดขอยกให้เจ้าครอบครองทั้งหมด”

ดังนั้นไอ้ตลจึงมีหัวใจเต็มตื่นพอใจไปด้วยความยินดีอย่างหาที่สุดมิได้

ไอ้ตลยังเจริญวัยขึ้นก็ยังมีร่างกายงดงาม ทั้งนี้เป็นเพราะพลังอำนาจของโชคตี ซึ่งสิงสถิตอยู่ในร่าง ไม่มีชายใดเทียบเทียมไอ้ตลได้

ตามธรรมเนียมที่เคยปฏิบัติ เศรษฐีจะต้องเข้าเฝ้าพระราชในตอนเช้ากับต้อนคำ โดยไม่เคยขาดเลยสักวันเดียว ครั้นเช้าพานบุตรชายบุญธรรมไปเข้าเฝ้าด้วย

พระราชาทรงมีพระธิดาเพียงองค์เดียว เมื่อพระองค์เสด็จเข้ามาในท้องพระโรง เจ้าหญิงได้ตามเสด็จด้วย เศรษฐีให้ไอ้ตลก้าวไปข้างหน้า ทั้งสองหมอบถวายบังคมพระราช

พระราชาทอดพระเนตรเห็นบุคคลทั้งสองเคียงคู่ใกล้ชิดกัน จึงตรัสถามว่า

“นั่นบุตรชายของเจ้ารึ”

“ขอเดชะ นี่บุตรชายของข้าพระพุทธเจ้า” เศรษฐีทูลตอบ

A cette pensée, ils pressèrent les servantes d'apprêter le repas. Quand furent cutis les mets savoureux, on les plaça devant le maître et tout le monde s'assembla pour manger. Alors le richard et sa femme appelèrent A Tol pour qu'il prît sa part de la bonne nourriture.

Pendant que l'esclave mangeait, ils observèrent ses façons et sa mine sans rien y trouver à redire.

Ainsi, depuis l'instant où la Bonne Fortune s'était établie en lui, tout le monde, hommes et femmes, à la seule vue d'A Tol, se sentait pris pour lui d'une grande affection et d'une extraordinaire pitié.

Peu après, le richard et son épouse se dirent l'un à l'autre :

- Nous vivons sans enfant, et nous possédons de nombreuses richesses. Plus tard, si nous sommes sans descendance, nos richesses seront perdues et nous les aurons acquises en vain. Prenons donc soin de A Tol pour en faire notre fils. Il ne faut plus qu'il garde le troupeau. Il est bien de sa personne et il a fort belle mine. Il est tout à fait digne de devenir notre fils.

A partir de ce jour, A Tol ne garda plus les boeufs et les buffles.

Ses maîtres se mirent à lui donner des vêtements et des bijoux de prix. Puis ils lui déclarèrent :

- A Tol, dès ce jour-ci, nous te considérons comme notre fils. Plus tard, si nous mourons sans descendance, toutes nos richesses, aussi grandes soient elles, resteront complètement entre tes mains.

Alors A Tol eut son coeur gonflé d'une joie qui n'avait pas de bornes.

A mesure qu'il se développait et parvenait à l'âge mûr, il devenait, par le pouvoir de la Bonne Fortune qui résidait en lui, de plus en plus beau. Aucun homme ne pouvait lui être comparé, ni s'égaliser à lui en rien.

De coutume, le richard assistait à l'audience royale, matin et soir, sans y manquer un seul jour. Cette fois, il amena son fils adoptif A Tol.

Ce roi avait une fille unique. Lorsqu'il entra dans la salle d'audience, la princesse l'accompagnait. Le richard fit avancer A Tol et tous deux se prosternèrent.

Le roi, ayant jeté les yeux sur les deux hommes qui se tenaient à côté l'un de l'autre, interrogea le richard :

- Est-ce ton fils?

C'est mon fils, Sire, répondit le richard.

Alors le roi le félicita par ces mots :

- Ton fils est très beau, homme riche!

La princesse se disait dans le fond de son coeur :

"Ah! que faire pour que le fils de ce richard devienne mon époux? Je ne peux pas trouver un autre homme qui possède sa grâce et sa beauté."

L'audience terminée, le roi et la princesse rentrèrent dans leurs appartements. Le richard, ayant rendu hommage et pris congé, retourna avec son fils à la maison.

พระราชาก็กล่าวแสดงความยินดีว่า

“บุตรชายของเจ้าคงงามมากเศรษฐี”

เจ้าหญิงคิดลึกๆ อยู่ในใจว่า “อา ทำยังไงจึงจะได้บุตรชายคนหนึ่งของเศรษฐีมาเป็นสามีของเราหนอ เราคงหาชายที่ส่ง่างามอย่างนี้ไม่ได้แล้ว”

พอการเข้าเฝ้าสิ้นสุดลง พระราชาและเจ้าหญิงเสด็จกลับเข้าพระราชฐานชั้นใน เศรษฐีถวายบังคมลากลับบ้านพร้อมบุตรชาย

ครั้นถึงบ้านเรียบร้อยแล้ว ไ้ตลขอร้องบิดามารดาว่า

“ท่านบิดาขอรับ ท่านมารดาขอรับ โปรดเมตตาลูกด้วย โปรดไปเฝ้าพระราชาเพื่อทูลขอพระราชธิดาให้แต่งงานกับลูกด้วย ขณะที่ลูกเข้าเฝ้าพร้อมท่านบิดา ลูกได้เห็นความงามเฉิดฉายขององค์เจ้าหญิง ถ้าลูกไม่ได้องค์เจ้าหญิงมาเป็นภรรยา ลูกคงตายแน่นอนโดยไม่มีอะไรเยียวยาได้”

ดังนั้นเศรษฐีกับภรรยาซึ่งรักชายหนุ่มมากก็รวบรวมความกล้าได้จัดเตรียมหาถาดทองคำเงินหลายใบ ใส่สิ่งของขวัญมีค่าจนประเมินไม่ได้เพื่อเป็นสินสอดแต่งงาน ล้วนไปด้วยทองคำและเพชรนิลจินดามากมาย

วันรุ่งขึ้นทั้งสองนำของถวายตั้งกล่าวเข้าไปในวัง เรียงของถวายแพ้ว้อย่างดีในห้องพระโรง พอพระราชาเสด็จออกจากราชการเพื่อให้เหล่าขุนนางและองคมนตรีเฝ้าเศรษฐีกับภรรรยา นั่งอยู่ใกล้ๆ ทรัพย์สินของถวาย

“ของถวายมากมายก่ายกองเช่นนี้ข้าไม่เคยพบเห็นมาก่อนเลย” พระราชาตรัส “เจ้าทั้งสองมีเหตุผลเช่นใดจึงถวายของแบบนี้ ท่านผู้มั่งคั่ง”

สองสามีภรรยาหมอบกราบทูลด้วยน้ำเสียงสุภาพว่า

“ขอเดชะพระอาญาไม่พินเกล้า ข้าพระพุทธเจ้าทั้งสองขอถวายชีวิตไว้ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท หากจะทรงพระกรุณาบุตรชายของเรามีความปรารถนาจะได้พระราชธิดาเป็นภรรยาพระพุทธเจ้าข้า”

พระราชาทรงยินยอม

พระองค์ทรงมีพระบัญชาแก่เหล่าข้าราชการในพระราชวังให้เตรียมการพระราชพิธีอภิเษกสมรส ให้พระโหราธิบดีคำนวณหามงคลฤกษ์

ครั้นพระองค์อภิเษกพระราชธิดากับบุตรชายเศรษฐีเรียบร้อยแล้ว พระราชาทรงมอบพระราชอำนาจทั้งหมดให้ เพื่อว่าไ้ตลจะได้ปกครองราชอาณาจักร

พระเจ้าตล⁽¹⁾ และพระราชินี ขึ้นครองราชสมบัติด้วยความสุขและความรุ่งเรือง

ต่อไปนี้จะกล่าวถึงผลของการพบปะกันอีกครั้งหนึ่งของโชคร้ายกับโชคดี

“เจ้าโชคดีเอ๋ย ข้าตระหนักในฤทธิ์เดชของเจ้าแล้ว” โชคร้ายกล่าว “ข้าเห็นแล้วว่าจากผลงานของเจ้าทำให้ไ้ตล ซึ่งเป็นทาสได้ขึ้นเป็นพระราชาก็ได้ ที่นี้ถึงตาข้าบ้างละ ข้าจะแสดงฤทธิ์ให้เจ้าดู ขอให้เจ้าออกจากวังพระเจ้าตลเสียก่อน เพื่อปล่อยร่างนั้นไว้ให้ข้า”

ดังนั้นโชคดีจึงละร่างพระเจ้าตลไว้ แล้วโชคร้ายก็เข้าสวมรอยสิงสถิตอยู่ในร่างนั้นแทน

(1) อา (ภาษาเขมร = ไ้ ในภาษาไทย) ใช้เรียกหน้าชื่อคนที่สนิทสนมคุ้นเคย หรือคนที่ได้รับการสบ ประมาทเหยียดหยาม

Une fois qu'ils furent arrivés, A Tol fit à ses nouveaux parents cette prière:

- O mon père, ô ma mère, prenez pitié de votre fils! Allez demander au roi qu'il m'accorde la main de sa fille. Quand je suis entré à l'audience avec vous, mon père, j'ai pu voir la beauté éclatante de la princesse. Si je ne l'obtiens pas pour femme, je mourrai sans remède.

Alors le richard et sa femme, n'écoutant que leur tendresse pour le jeune homme, prirent leur courage et préparèrent des plateaux d'or et d'argent chargés de présents inestimables ⁽¹⁾.

C'était une profusion d'or et de diamants.

Le lendemain, ils s'en furent porter ces offrandes au palais et les étalèrent avec soin dans la salle du trône. Quand le roi entra pour l'audience de ses ministres et conseillers, le richard et sa femme se tenaient à côté de leur trésor.

- Pareil don ne s'est pas encore vu ! dit le roi. Quelle raison as-tu de le faire, ami plein d'opulence?

Les deux époux se prosternèrent et répondirent d'une voix humble :

- Sire, vous disposez de notre vie et de notre mort. Mais si vous laissez la vie, accoudez qu'elle s'abrite à l'ombre de vos pieds augustes. Nous implorons grâce pour notre fils qui désire la princesse pour épouse.

Le roi consentit.

Il donna l'ordre aux officiers du palais de procéder aux préparatifs des noces, tandis que l'astrologue de la cour calculait le moment propice.

Lorsqu'il eût uni sa fille au fils du richard, le roi lui transmit toute son autorité, afin qu'A Tol pût gouverner le royaume.

Le roi Tol ⁽²⁾ et la reine régnèrent dans la félicité et dans la gloire.

Mais voici maintenant ce qui résulta de la nouvelle rencontre de la Malchance et de la Bonne Fortune:

- Je reconnais votre puissance, Bonne Fortune, lui dit la Malchance. Je vois bien que par votre oeuvre, l'esclave A Tol a atteint le trône. A mon tour maintenant de vous montrer ce que je peux faire. Je vous prie de quitter la personne du roi Tol et de me l'abandonner.

Alors la Bonne Fortune se retira du coup du roi Tol. Aussitôt la Malchance y pénétra et s'y fixa.

A partir de ce moment, le roi Tol fut tourmenté d'une humeur mauvaise qui le rendit exécration. Il s'enflammait de folles colères, dont il ne s'apaisait que pour tomber dans la plus noire mélancolie.

La reine et son entourage ne se sentaient plus d'affection pour lui, ni de respect. Ils n'eurent plus de goût à le servir. Et dans leur coeur, ils ne nourrissaient plus pour lui que ressentiment et haine. Le reste de la cour, les quatre conseillers Piliers du Trône, les ministres et les fonctionnaires, grands et petits, cessèrent de se dévouer. Ils n'avaient plus qu'un seul souhait, qui était de voir son auguste beau-père, le vieux roi, reprendre le pouvoir.

(1) Cf.l'appendice sur le mariage cambodgien, p.275.

(2) Tol, A Tol: a appellatif pour les noms de personnes n'est employé que dans l'usage familial ou méprisant.

นับแต่บัดนั้นเป็นต้นมา พระเจ้าตลได้เปลี่ยนแปลงเป็นคนเจ้าโมโหโทโส อันเป็นสาเหตุให้ผู้คนพากันเกลียดชังพระองค์มักจะมีโกรธเป็นพินเป็นไฟ จะเบาบางลงก็เมื่อเกิดความเศร้าสลด หดหู่ พระราชินี และข้าราชการบริพารผู้ใกล้ชิดไม่มีความรักเหลือสำหรับพระองค์อีกแล้ว ไม่มีความเคารพนับถือ พวกเขาไม่มีแก่ใจจะรับใช้พระองค์ ในจิตใจของพวกเขาแต่ความเกลียดชัง ขุนนางอื่นๆ ในราชสำนักทั้งเวียง วัง คลัง นา मुखอำมาตย์ เสนาบดีใหญ่น้อย พากันหมดสิ้นความจงรักภักดี ไม่อุทิศตนถวายตั้งแต่ก่อน พวกเขามีความต้องการอย่างเดียว คือขออัญเชิญพระราชองค์ก่อนกลับขึ้นครองราชสมบัติดังเดิม

ฝ่ายพระเจ้าตล ยังคงมีอาการรุ่มร้อนรุนแรงยิ่งขึ้นทุกวัน ทรงวิตกกังวลยิ่งขึ้น ความสำราญของพระองค์มีประการเดียว คือการเดินทางเล่นตามที่ลุ่มชื้นและริมคลอง หนองบึง

ขณะที่ทรงเดินเล่นได้ทรงพาพระราชินีและมหาดเล็กติดตามไปด้วย พอพระองค์ทรงพอพระทัยแห่งใด ก็ได้รับสั่งให้สว่างพลับพลาเพื่อทรงพักแรมเป็นที่เปลิดเปล็นเป็นเวลานาน พระองค์ประทับตามชายคลองชื้นและโปรดฟังเสียงกระดิ่งห้อยคอวัวควายในท้องทุ่ง

อยู่มาวันหนึ่ง พระเจ้าตลได้ทวนคิดถึงเรื่องราวของพระองค์เอง ทรงฝันถึงห้วงเวลาในอดีต ขณะที่เคยเป็นทาสของเศรษฐี เคยต้อนฝูงวัวควายไปกินหญ้า ทรงคิดพลางหลังน้ำพระเนตรโศกาจาบัลย์

พระราชินีเห็นทรงกันแสงเช่นนั้น จึงทูลถามว่า

“ข้าแต่พระผู้ยิ่งใหญ่ ขอได้โปรดบอกให้หม่อมฉันทราบด้วยเถิดว่า ทรงกันแสงด้วยเหตุอันใด ทำไมพระองค์จึงทรงกันแสงจนน้ำพระเนตรไหลมากมายถึงเพียงนี้”

ดังนั้นพระเจ้าตลจึงทรงตอบอย่างเปิดเผยว่า

“พี่มีสิ่งหนึ่งปิดบังพระนาง นั่นก็คือพี่มิใช่บุตรชายแท้ๆ ของท่านเศรษฐี เมื่อก่อนนี้พี่เคยเป็นทาสในเรือนของท่าน ท่านใช้ไปเลี้ยงควาย ด้วยเหตุนี้เอง เมื่อพี่ได้ยินเสียงกระดิ่งจากฝูงวัวควาย จึงรู้สึกวังเวงใจ หดหู่ คิดถึงสถานที่เดิมที่เคยเป็นมา จนทำให้พี่ร้องไห้เศร้าโศกมากมาย

ครั้นพระราชินีได้ฟังอย่างชัดเจนว่าพระราชบิดาเคยเป็นทาสของเศรษฐีก็ทรงรู้สึกรังเกียจเฉียดฉ้นท์อย่างรุนแรง ทรงคิดในพระทัยว่า

“อนิจจาสมเด็จพระบิดา ไม่น่าเลยที่ยกพระธิดาและพระราชบัลลังก์ให้แก่คนที่เป็นทาส”

พระนางรู้สึกแค้นพระทัยยิ่งนัก ทรงบังคับพระเจ้าตล และข้าราชการบริพารที่ตามเสด็จทั้งหมด กลับคืนสู่พระราชวัง

พอเสด็จถึง พระนางเข้าเฝ้าพระราชบิดาและพระชนนี ทรงเล่าถึงน้ำพระเนตรของพระสวามีและเรื่องความลับที่ทรงสารภาพ

เมื่อความจริงประจักษ์เช่นนั้น พระราชาผู้ชราทรงพิโรธยิ่งนักรับสั่งให้หาเศรษฐีกับภรรยาเข้ามา ทรงตำหนิติเตียนอย่างรุนแรงและทรงขับไล่พระเจ้าตลให้เศรษฐีรับตัวกลับไป

พระราชาผู้ชราทรงกลับขึ้นครองราชย์ดังเดิม ท่ามกลางความปิติยินดีของอาณาประชาราษฎร์ทั้งปวง

ครั้นเศรษฐีและภรรยา กลับถึงบ้าน พร้อมด้วยไ้อ้ตล ก็เริ่มตำว่าทุบตีไ้อ้ตล ตำว่ามีหยุดหย่อน หมดความรักความยกย่องที่เคยมอบให้เลี้ยงบุตรชาย ทั้งสองส่งไ้อ้ตลกลับไปเป็นคนเลี้ยงควายตามเดิม ต้อนวัวควายไปกินหญ้าปฏิบัติต่อไ้อ้ตลในฐานะเป็นทาสดังเดิม ❁

Or, le roi Tol continuait de s'échauffer et de devenir de jour en jour plus inquiet. Il ne trouvait de plaisir qu'à se promener dans les bas-fonds, au bord des marécages.

Dans ces promenades, il entraîna la reine et toute sa suite. Quand il avait découvert un de ces lieux, il y faisait élever un pavillon pour pouvoir y séjourner et s'y divertir plus longtemps. Il demeurait là, au bord des marais, seulement occupé à entendre le tintement des clarines des boeufs et des buffles en pâture.

Un jour le roi Tol se prit à songer et à s'attendrir sur lui-même. Il rêva au temps passé où, esclave du richard, il faisait paître les boeufs et les buffles. Et les larmes lui montèrent aux yeux. Il se mit à sangloter.

En le voyant pleurer, la reine lui demanda :

- O mon seigneur, daignez me faire part de la cause de vos larmes. Pourquoi, ô mon maître, sanglotez-vous ainsi ?

Alors le roi Tol répondit avec franchise :

- Je vous ai tenu quelque chose de caché, chère soeur. Il n'est pas vrai que je sois le fils du setthî ⁽¹⁾.

» Autrefois, j'étais son esclave, et il m'envoyait faire paître ses bêtes. C'est pourquoi, en entendant les sonnailles des troupeaux, je me sens pénétré d'une mélancolique émotion et d'une poignante nostalgie. Je pleure d'attendrissement.

Quand la reine eût bien entendu que le roi était autrefois l'esclave du richard, elle en conçut un dépit très vif. Elle pensa en son coeur :

« O mon auguste père, il n'est pas possible que vous ayez donné votre fille et votre trône à un esclave ! »

La colère s'étant emparée d'elle, elle obligea le roi Tol et toute leur escorte à revenir au palais.

Sitôt arrivé, elle alla parler au roi son père et à sa mère. Elle leur raconta les larmes de son mari et la confiance qu'il lui avait faite.

A cette révélation, la colère du vieux souverain fut épouvantable. Il fit mander le setthî et son épouse. Il les accabla de reproches et de menaces terribles. Puis il leur remit le roi Tol pour qu'ils le ramenassent chez eux.

Le vieux roi reprit le gouvernement du royaume, à la satisfaction de tout le peuple.

Le richard et sa femme étant rentrés chez eux avec A Tol se prirent à l'insulter et à le frapper. Ils l'insultèrent encore et encore. Ils lui retirèrent toute l'estime qu'ils lui avaient accordée quand ils l'envoyèrent faire paître les boeufs et les buffles. Et, comme autrefois, ils le traitèrent en esclave.

ตารางเรียนของนักเรียนฝรั่งเศสจะหนัก แต่ก็มีวันหยุดมาก โรงเรียนจะเปิดเรียนพร้อมกันทั่วประเทศ ประมาณวันที่ 10 กันยายน และสิ้นสุดปีการศึกษาในเดือนมิถุนายน ทุกเจ็ดสัปดาห์จะมีวันหยุดสั้นๆ แทรกอยู่ประมาณ 10 วัน เช่น La Toussaint วันรำลึกถึงญาติที่เสียชีวิตไปในเดือนพฤศจิกายน, คริสตมาส Noël, Février หรือ Vacances de neige วันหยุดเพื่อไปเล่นสกี และ Pâques หรืออีสเตอร์

ในเดือนเมษายน ช่วงปิดภาคเรียนใหญ่ (Grandes Vacances) จะยาวนานถึง 2 เดือนครึ่งคือจากปลายเดือนมิถุนายนถึงกลางเดือนกันยายน รวมทั้งสิ้นนักเรียนฝรั่งเศสจะมีวันหยุดประมาณ 175 วันต่อปี

ปีการศึกษาจะแบ่งเป็น 3 ภาคเรียน (Trois Trimestres) คือ ภาคแรกจากเดือนกันยายนถึง Noël (คริสตมาส) ในเดือนธันวาคม ภาค 2 จากเดือนมกราคม - Pâques ในเดือนเมษายน และภาค 3 จาก Pâques ถึงเดือนมิถุนายน เมื่อจบภาคเรียนแต่ละภาค ผู้ปกครองจะได้รับสมุดรายงานผลการเรียนของบุตรหลานของตน ซึ่งจะแสดงคะแนนเฉลี่ยและคะแนนที่เรียงลำดับตามรายวิชาพร้อมกับข้อสังเกตของครูแต่ละคน และความคิดเห็นทั่วไปของคณะที่ปรึกษาหรือสภาของชั้นเรียน (Le conseil de classe) ซึ่งประกอบด้วยผู้สอนหลายคน ผู้แทนนักเรียนและผู้ปกครอง

การศึกษาในประเทศฝรั่งเศสแบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ

1. ระดับอนุบาล (L'enseignement Préélémentaire)

โรงเรียนอนุบาล (L'école maternelle) รับเด็กอายุตั้งแต่ 2-6 ขวบ เป็นที่ยอมรับกันว่าในระบบการศึกษาของฝรั่งเศสทั้งหมด โรงเรียนอนุบาลได้รับความสำเร็จมากที่สุด เด็กนักเรียนจะเล่นสนุกสนานมีห้องเรียนที่สวยงามได้เรียนรู้มากมายจากครู และพัฒนาทักษะทางด้านสังคมไปในขณะเดียวกัน

ในระดับนี้จะแบ่งเป็น 3 ชั้น คือ

- ก. ชั้นเด็กเล็ก (La petite section) 2-4 จะเน้นการเล่น
- ข. ชั้นกลาง (La moyenne section) 4-5 ขวบ จะเน้นการพูด กิจกรรมที่ใช้มือและร่างกาย
- ค. ชั้นเด็กโต (La grande section) 5-6 ขวบ จะเตรียมเด็กนักเรียนเพื่อการอ่านการเขียน

และคำนวณ

โรงเรียนเปิด 5 วันต่อสัปดาห์ โดยเรียน 6 ชั่วโมงต่อวัน คือ 3 ชั่วโมงในช่วงเช้า และ 3 ชั่วโมง ในช่วงบ่าย

2. ระดับประถม (L'enseignement élémentaire)

โรงเรียนประถม (L'école primaire หรือ école élémentaire) เด็กอายุ 6-11 ขวบ ประกอบด้วย 5 ชั้นเรียน :-

- ก. ชั้นเตรียมประถม (Le cours préparatoire หรือ CP.)
- ข. ชั้นประถมปีที่ 1 (Le cours élémentaire 1ère année CE1)
- ค. ชั้นประถมปีที่ 2 (Le cours élémentaire 2ème année CE2)
- ง. ชั้นกลางปีที่ 1 (Le cours moyen 1ère année CMI)
- จ. ชั้นกลางปีที่ 1 (Le cours moyen 2ème année CM2)

ในชั้นปีสุดท้ายนี้ นักเรียนจะต้องสอบเอาประกาศนียบัตรประถมศึกษา (Le Certificat d'études primaires หรือ CEP) นักเรียนประถมจะเรียน 27 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (คือ 9.22-12.00 น. และ 14.00-17.00 น.) 4 วันต่อสัปดาห์ และวันเสาร์เช้า นักเรียนจะหยุดเรียนวันพุธและวันอาทิตย์

อันที่จริงในระดับประถมจะมีกฎหมายห้ามไม่ให้มีการบ้านแก่นักเรียน แต่ก็มักจะมีผู้ฝ่าฝืนอยู่ทั่วไป เดี่ยวนี้โรงเรียนประถมทุกแห่งจะเป็นสหศึกษา (Toutes les classes sont mixtes) ตามปกติครูคนเดียวจะรับผิดชอบสอนทุกวิชาใน 1 ชั้นเรียน เช่น ภาษาฝรั่งเศส เลข ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ พลศึกษา ศิลปศึกษา เป็นต้น

3. ระดับมัธยม (L'enseignement secondaire)

แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ มัธยมศึกษาตอนต้น (Le premier cycle หรือ Le collège และมัธยมศึกษาตอนปลาย (Le second cycle หรือ Le lycée)

ก. โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น (Le Collège) ประกอบด้วย 4 ชั้นเรียน คือ ชั้นที่ 6, 5, 4, 3, (Sixième, cinquième, quatrième, troisième) ในชั้น 6e 5e นักเรียนจะเรียนหลักสูตรเดียวกันหมด และจะต้องเรียนภาษาปัจจุบันต่างประเทศ 1 ภาษา ในชั้น 4e 3e นักเรียนจะเริ่มเรียนภาษาปัจจุบันต่างประเทศอีกหนึ่งภาษา และสามารถจะเลือกเรียนภาษากรีกหรือละตินด้วยเมื่อจบชั้น 3e นักเรียนจะต้องสอบเอาประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาตอนต้น (Le Brevet des collèges) ซึ่งแต่เดิมเรียกย่อๆ ว่า BEPC

ข. โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย (Le Lycée) แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ (Le Lycée Professionnel) ใช้เวลาเรียน 2 ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพเหล่านี้ : Le C.A.P. (Certificat d'Aptitude Professionnelle) หรือ B.E.P. (Brevet d'enseignement professionnel) และ โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสามัญ (Le lycée) ใช้เวลาเรียน 3 ปี เพื่อสอบเอาประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาตอนปลาย (Baccalauréat) ซึ่งประกอบด้วยชั้นเรียน 3 ชั้น คือ 2e (Seconde), 1ère (Première) และชั้นสุดท้าย (Terminale) นักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจะเลือกเรียน และสอบเอาประกาศนียบัตร ในแผนกวิชาที่ตนเองถนัดโดยได้รับการแนะนำจากทางโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นเดิม แผนกหรือสายวิชาดังกล่าวได้แก่

สาย A ปรัชญาและอักษรศาสตร์ (Philosophie et Lettres)

สาย B เศรษฐศาสตร์ และสังคม (Economique et Social)

สาย C คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์กายภาพ (Mathématiques et Sciences Physiques)

สาย D คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (Mathématiques et Sciences de la nature)

สาย D เกษตรศาสตร์ และเทคนิค (Sciences agronomiques et techniques)

สาย E วิทยาศาสตร์ และเทคนิค (Sciences et techniques)

ปัจจุบันนี้ปรากฏว่าสาย C หรือวิทย์ฯ - คณิตฯ เป็นสายที่นักเรียนนิยมเรียนกันมาก เพราะเชื่อกันว่าเป็นสายที่ดีที่สุด และเป็นสายที่เปิดกว้างไปสู่วงการอาชีพ หรือสาขาวิชาที่น่าสนใจในระดับ

อุดมศึกษาทั้งทางวิทยาศาสตร์ ธุรกิจหรือแม้แต่อักษรศาสตร์ เป็นที่รู้จักกันว่ามีการจัดลำดับสูงต่ำของประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาตอนปลายตามแผนภูมิดังนี้ อันดับแรกคือสาย C ต่อไปคือ D, B, A, E และสุดท้ายคือ F และ G ซึ่งเป็นประกาศนียบัตรวิชาชีพหรือทางช่าง¹ แนวคิดนี้เป็นแนวคิดที่ผิดอย่างมหันต์ อันที่จริงประกาศนียบัตรของทุกสาขาวิชามีค่าหรือศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน คำนิยมผิดๆ นี้ก่อให้เกิดปัญหาตามมานั้นคือนักเรียนส่วนใหญ่ซึ่งไม่มีพรสวรรค์หรือทักษะทางคำนวณอย่างแท้จริง จะหลั่งไหลมาเรียนสายคณิตฯ - วิทยาศาสตร์ หรือ C และเมื่อไปเรียนต่อในระดับอุดมศึกษามักจะเปลี่ยนแนวไปเรียนต่อทางด้านอักษรศาสตร์ พาณิชยศาสตร์ และการบัญชี หรือทางการแพทย์ ซึ่งไม่มีการคำนวณ นักเรียนที่มักมีทักษะทางด้านคณิตศาสตร์อย่างแท้จริงมีเพียง $\frac{1}{3}$ ของนักเรียนทั้งหมดที่เรียนในสาย C²

อนึ่งการสอบเพื่อรับประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ Baccalauréat เป็นการสอบข้อเขียนที่ยากมาก จำนวนผู้สอบได้ทั้งหมดในปี ค.ศ.1987 มีเพียง 32.9% ปี 1989 40.5% และ ปี 1990 43.9% ขณะนี้รัฐบาลพยายามที่จะยกจำนวนผู้สอบได้ให้ถึง 80% ในปี 2000 นโยบายนี้กำลังเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ไปทั่ว

4. ระดับอุดมศึกษา (*L'enseignement supérieur*)

ผู้ที่จะเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาในประเทศฝรั่งเศสได้จะต้องสอบได้ประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาตอนปลายก่อนเท่านั้น³ การศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศฝรั่งเศสมีลักษณะเฉพาะ กล่าวคือแบ่งเป็นหลายประเภท

ก. การอุดมศึกษาที่ใช้ระยะเวลาสั้น (*L'enseignement supérieur court*) ใช้เวลาในการเรียนการสอน 2 ปีเท่านั้น การศึกษาในระดับนี้ได้รับความนิยมสูงมาก เพราะเป็นการเตรียมผู้เรียนไปสู่วิชาชีพได้เป็นอย่างดี มีผู้ให้ความสนใจเรียนมาก แต่ที่นั่นมีจำกัด จึงต้องมีการคัดเลือกผู้เข้าเรียนการศึกษาในระดับนี้ยังแบ่งออกเป็น

ก.1 สาขาวิชาเทคนิคชั้นสูง (*Les Sections de Techniques Supérieures*) ตั้งอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้ที่สำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง B.T.S. (Brevet de Technicien Supérieur)

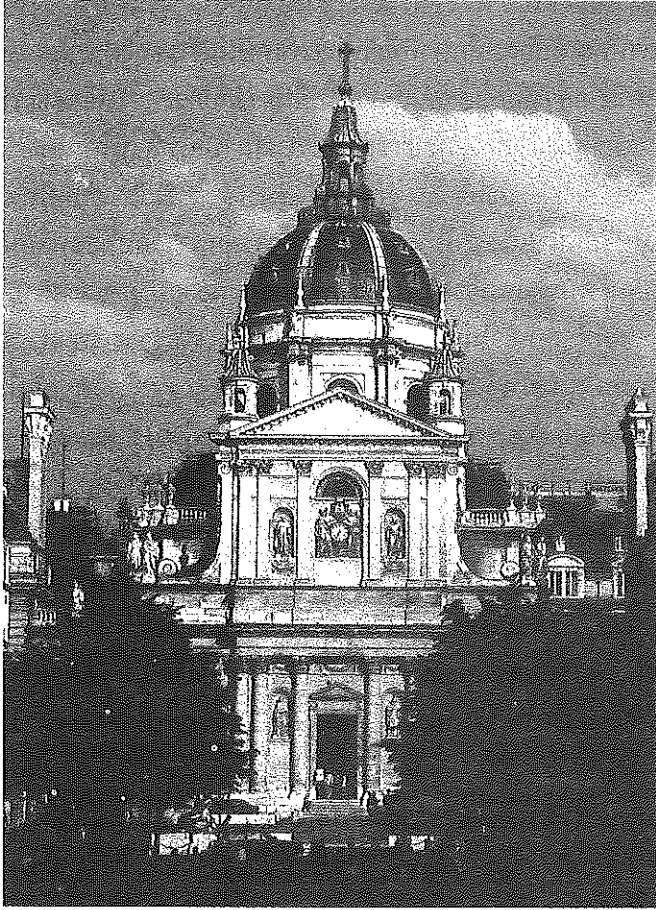
ก.2 สถาบันเทคโนโลยีในระดับมหาวิทยาลัย (*Les Instituts Universitaires de Technologie* หรือ *I.U.T.*) ซึ่งขึ้นอยู่กับมหาวิทยาลัย เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว ผู้เรียนจะได้รับประกาศนียบัตรทางเทคโนโลยี (Diplôme Universitaire de Technologie หรือ DUT)

ก.3 โรงเรียนหรือสถาบันวิชาชีพเฉพาะด้าน (*Les écoles spécialisées*) ใช้เวลาศึกษา 2-3 ปี เพื่อศึกษาวิชาชีพที่เกี่ยวกับสุขภาพ และสังคม เช่น นักกายภาพบำบัด นางพยาบาล หมอ ต้าแยย ฯ

¹ Christian Makarian et al., "Le bac sinon rien?", Le Point n°. 976, 3-9 juin 1991., p.28-31

² François Dufay : Interview : "Le Bac : un smic culturel", le Point n°. 976, 3-9 juin 1991, p.31

³ อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยได้เปิดสอบพิเศษเพื่อรับนักศึกษาจำนวนหนึ่งซึ่งมีคุณสมบัติพิเศษคือมีประสบการณ์การทำงานมาก่อน แต่ยังไม่ได้รับประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาตอนปลาย แต่จำนวนที่นั่นมีจำกัดมาก

นำชม la Sorbonne

■■■■■■■■■■ อัจฉรา ไชติบุตร

ปารีสเป็นเมืองใหญ่ที่มีย่านเก่าแก่และใหม่ที่น่ารู้จัก ทั้งโดยการเดินเที่ยวชมตึกกรมบ้านช่องเพื่อชมสถาปัตยกรรมอันงดงาม ทั้งโดยการศึกษาค้นคว้าประวัติดั้งเดิมและการซ่อมแซมปรับปรุงแต่ละครั้ง ทุกครั้งที่ผู้เขียนได้มีโอกาสกลับไปเยือนกรุงปารีส จะได้ค้นพบอะไรแปลกๆ ใหม่ ๆ หรือบางทีสถานที่คุ้นๆ ที่เคยเดินผ่านบ่อยๆ ก็ได้รู้รายละเอียดมากขึ้น เมื่อกลางเดือนมิถุนายน 2536 นี้ ผู้เขียนได้กลับไปอบรม 1 เดือน โดย

ทุนรัฐบาลฝรั่งเศสที่มอบให้สมาคมครู (สคพท.) เพื่อเตรียมตัวในการเสนอบทความเรื่อง ยุโรปและฝรั่งเศสปัจจุบัน แก่ที่ประชุมอาจารย์สมาชิก สคพท. ในเดือนตุลาคม 2536 พอวันรุ่งขึ้นได้ไปที่ Centre d'Informations de Paris แถวถนน Champs Elysées ขณะกำลังหา brochures เกี่ยวกับกิจกรรมของเดือนนั้นก็มี Madame คนหนึ่งชี้ให้ดู carte postale ประกาศว่าจะมี Journées portes ouvertes à la Sorbonne, au Musée National de Moyen Age ซึ่งอยู่ใน Quartier latin ผู้เขียนเองทั้งๆ ที่เรียนอยู่ที่ la Sorbonne 3 ปีครึ่ง ยังไม่มีโอกาสเข้าชม Grand Salon อย่างละเอียด เพราะเป็นห้องที่เปิดเฉพาะงานพิธีสำคัญๆ จำได้ว่าครั้งหนึ่ง CROUS จัดงานเลี้ยงรับรองนักเรียนทุนต่างชาติที่นั่น รู้สึกว่าห้องหุรหรมีภาพเขียนเก่าแก่แต่ไม่มีผู้ให้คำอธิบาย จึงไม่ทราบประวัติและรายละเอียด มาคราวนี้เป็นโอกาสดีจึงตั้งใจไปได้ English de la Sorbonne เองก็ไม่เคยเปิดให้คนเข้าชมภายใน คราวนี้ก็จะเปิดด้วย และยัง Musée Cluny ที่หมายตาไว้คราวนี้เขาจะเปิดให้เข้าวันเสาร์-อาทิตย์ 2 วัน ไม่ต้องเสียค่าผ่านประตู ก็เลยตั้งใจว่าจะต้องไปชมให้ได้สักวันหนึ่ง โดยเริ่มจากช่วงเช้าจะเข้าไปชมในบริเวณ La Sorbonne ก่อน และตอนบ่ายจะเข้าไปชม Musée Cluny

เมื่อเข้าไปใน La Sorbonne ด้านถนน Rue des Ecoles จะเห็นประตูอีกชั้นเปิดเข้าสู่บันไดขึ้นชั้นบน ราวบันไดก็เป็นเหล็กดัดลวดลายสวยงาม เรียกว่า Les escaliers des Lettres et des Sciences ลวดลายรูปจักรวาลประดับด้วยตราประจำเมืองต่างๆ ของกรุงปารีส ขึ้นไปถึงชั้นบนจะแบ่งเป็น 2 ด้าน ด้านหน้าจะเป็นห้องโถงใหญ่เรียกว่า Grand Salon ปัจจุบันใช้เป็นห้องรับรอง แต่ก่อนเคยใช้เป็นห้องประชุมที่ปรึกษาด้านวิชาการ ancienne salle du Conseil Académique grand salon นี้เป็นห้องโถงยาว 27 เมตร กว้าง 10 เมตร สูง 7 เมตร มีภาพวาดของ Benjamin Constant ประดับที่ผนัง เพดานเป็นช่องๆ สีเหลี่ยมเป็นตราและอาวุธประจำเมืองต่างๆ ของฝรั่งเศสในปี 1885 ที่ด้านข้างซ้ายขวามีเตาฝัง เหนือเตาฝังเป็นภาพวาด ด้านขวาเป็นรูป Prométhée enchaîné สัญลักษณ์ของอดีต ด้านซ้ายเป็นภาพ Prométhée délivré สัญลักษณ์ของอนาคต ตรงมุมด้านซ้ายมีรูปปั้นส่วนศีรษะถึงอกของ Cardinal de Richelieu นั้นโดย Philippe de Champaigne เหนือประตูด้านซ้ายมีคำจารึกว่า Ecole de Pharmacie, Ecole de Chartres, Faculté de droit, Faculté de Médecine

ตรงโถงกลางข้างบันไดที่เรียกว่า le Péristyle ด้านขวามีภาพวาดของ Flameng แสดง l'histoire des Lettres ด้านซ้ายเป็นภาพแสดง l'histoire des Sciences โดย Charlan ตรงกลางบันไดเมื่อมองขึ้นไปบนเพดานตรงนี้จะเรียกว่า Corbeille centrale จะเห็นกระจกสีทำเป็นรูปอาวุธของเมือง Paris ผนังด้านที่เป็น grand salon มีมุมเรียกว่า la loge d'Honneur มีรูปปั้น la République โดย Léon Alexandre Delhomme เป็นรูปปั้นเทพีหนึ่งอยู่บนศีรษะประดับด้วยหมวก phrygien รูปแหลม (1841-1895) มงกุฎใบไม้ประดับอีกชั้นหนึ่ง มือขวา ถือดาบปักหัวลงพื้น มือซ้ายถือรูป Minerve ด้านขวามีรูปรวงผึ้งแสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ ด้านซ้ายเป็น กองหนังสือ ส่วนผนังตรงโถงกลางเป็นภาพประวัติของ Sorbonne ในวาระต่างๆ

อีกด้านหนึ่งตรงข้ามกับ Grand Salon เป็นห้องประชุมรูปครึ่งวงกลมขนาดใหญ่ที่เรียกว่า Grand Amphi เปิดใช้เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 1984 ห้องนี้มีที่นั่งเป็นแถวซึ่งเรียงลดหลั่นกันไป 200 ที่นั่ง มีที่นั่งสำหรับผู้มีเกียรติอยู่ตรงกลาง ชั้นบนตรงเสาประดับด้วยรูปปั้นของบุคคลสำคัญ คือ Robert de Sorbon ผู้ก่อตั้ง la Sorbonne โดย Crauch Descartes โดย Coutan, Lavoisier โดย Daloée, Rollin โดย Chaplain, Pascal โดย Barrias และ Richelieu โดย Lanson ตรงโดมทรงกลมมีภาพสัญลักษณ์กฎหมาย แพทย์ วิทยาศาสตร์ อักษรศาสตร์ และศาสนศาสตร์ หมายถึงคณะต่างๆ 5 คณะที่ประกอบกันเข้าเป็นมหาวิทยาลัยแห่งปารีส ในปี ค.ศ. 1889 ที่ผนังด้านหลังเวทีเป็นภาพเขียนขนาดใหญ่ 25.60 m x 4.50 m แสดงสัญลักษณ์ของอักษรศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และศิลปะ ตั้งแต่เปิดใช้มาห้อง Grand Amphi เป็นที่จัดงานทั้งทางด้านวัฒนธรรมและกิจกรรมของมหาวิทยาลัยทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติหลายครั้ง ซึ่งเป็นธรรมเนียมของ La Sorbonne ซึ่งเป็นแหล่งศึกษาและกิจกรรมประเทืองปัญญา

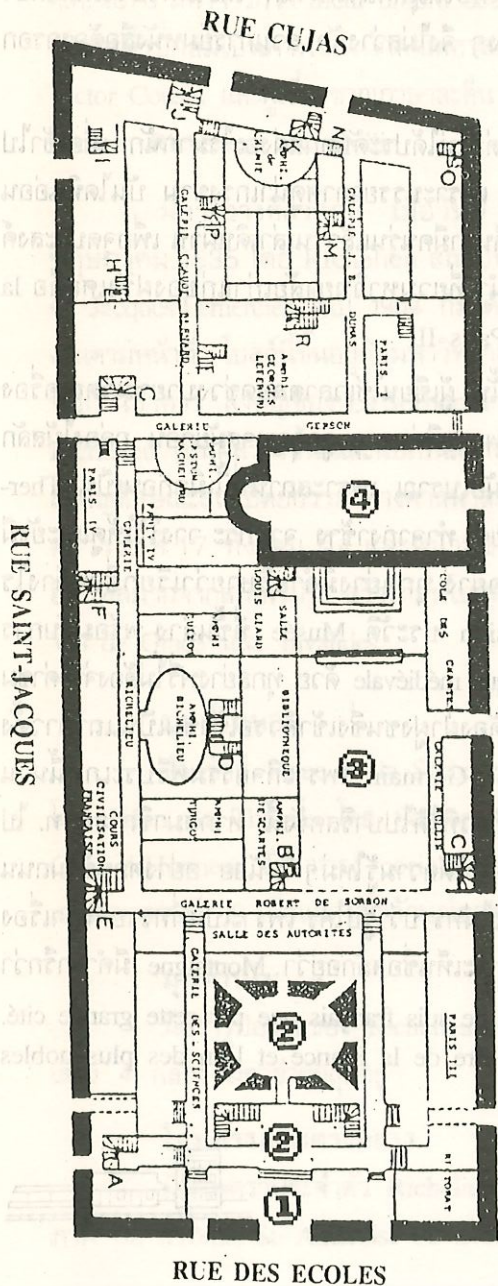
ลงมาจากบันไดหน้าเดินไปตาม Gallerie จะไปออกที่ Cour d'Honneur ลานปูแผ่นหินกว้าง ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากสถาปัตยกรรมคลาสสิก ความกว้าง - ยาวของลานขนาดเดียวกันลานสมัย Richelieu คือยาว 45 เมตร กว้าง 28 เมตร ด้านในสุดจะเป็นยกพื้นหินอ่อนติดกับโบลต์ ซึ่งสร้างขึ้นใน

QUARTIER ROMAIN - QUARTIER LATIN

Journées portes ouvertes : 19 et 20 juin 1993

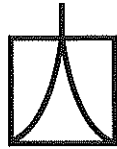
LA SORBONNE

Plan de visite

- ① - Porte d'honneur
Grand-Hall
- ② - Grand-Amphithéâtre
Péristyle
Grand Salon
- ③ - Cour d'Honneur
- ④ - Chapelle

RUE DES ECOLES

CHAMBRE DE COMMERCE
ET D'INDUSTRIE DE PARIS
PARIS HAUTS DE SEINE
SEINE-SAINT-DENIS VAL DE MARNE

การอบรมภาษาฝรั่งเศสธุรกิจที่ CCIP.

เตือนใจ จุดศูนย์กลาง*

สภาหอการค้า และการอุตสาหกรรมฝรั่งเศส ณ กรุงปารีส หรือ Chambre de Commerce et d'Industrie de Paris (CCIP) ได้จัดอบรมเกี่ยวกับการสอนภาษาฝรั่งเศสด้านธุรกิจ ภาษาฝรั่งเศสด้านธุรกิจ ภาษาฝรั่งเศสด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรมให้แก่ครูสอนภาษาฝรั่งเศส และผู้สนใจเป็นประจำทุกปีในช่วงระหว่างประมาณกลางเดือนมิถุนายนถึงกลางเดือนกรกฎาคม เป็นเวลา 3 สัปดาห์ โดยในสัปดาห์แรกจะอบรมให้มีความรู้ในด้านเนื้อหาวิชา และสัปดาห์ที่ 2 และที่ 3 จึงจะเป็นการอบรมด้านการสอน

ในปีนี้ ดิฉันได้รับมอบหมายจากสมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย ให้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการสอนภาษาฝรั่งเศสด้านธุรกิจ ซึ่งเป็นโครงการหนึ่งของสมาคมครูฯ โดยทุนรัฐบาลฝรั่งเศส เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน ถึงวันที่ 9 กรกฎาคม 2536 เป็นเวลา 3 สัปดาห์ ใน 2 รายการ คือ :

Stage A1 : Economie et Commerce 21-25 มิถุนายน 2536

Stage A2 : Stage pédagogique de français des affaires 28 มิถุนายน - 9 กรกฎาคม 2536

Stage A1 : Economie et Commerce

การอบรมในหัวข้อนี้จะเน้นเนื้อหาเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้มีความรู้ด้านเศรษฐกิจ และการค้าเป็นพื้นฐานก่อน เพื่อนำความรู้ทั้งด้านเนื้อหาวิชา ศัพท์ สำนวนเฉพาะด้านไปใช้ในการสอนภาษาด้านธุรกิจต่อไป

ในการอบรมแต่ละเรื่อง วิทยากรจะแจกเอกสารในด้านเนื้อหา ก่อนเพื่อไปทำความเข้าใจล่วงหน้า 1 วัน และเมื่ออยู่ในห้องอบรมจึงจะแจกเอกสารที่เป็นแบบฝึกหัดให้ทำกันต่อไป

หัวข้อการอบรมจะเกี่ยวกับ l'entreprise เป็นสำคัญ ซึ่งได้แก่

1. Notions générales d'économie

2. L'entreprise et son organisation
 - 2.1 Notions d'entreprise
 - 2.2 Différents types d'entreprises et de sociétés
 - 2.3 Direction et organisation de l'entreprise
3. L'entreprise et sa gestion
 - 3.1 Le financement des entreprises
 - 3.2 La Comptabilité de l'entreprise
 - 3.3 Monnaie et règlements
4. L'entreprise et son marché
 - 4.1 Marketing, promotion des ventes et publicité
 - 4.2 La distribution
 - 4.3 La vente
5. L'entreprise et l'exportation
 - 5.1 Notions générales sur le commerce extérieur
 - 5.2 Déroulement d'une opération
6. L'entreprise et ses partenaires, son environnement
 - 6.1 L'entreprise et la banque
 - 6.2 L'entreprise et le marché financier
 - 6.3 L'entreprise et l'Europe
 - 6.4 L'entreprise et le droit des affaires

ในการอบรมตามหัวข้อดังกล่าว เขาจะแบ่งผู้เข้าอบรมเป็นกลุ่มย่อยประมาณกลุ่มละ 20 คน มีด้วยกัน 4 กลุ่ม รายการนี้จะดำเนินในช่วงเช้า (9.00 น. - 12.00 น.) ส่วนในช่วงบ่าย (13.30 น. - 16.30 น.) จะเป็นการเข้าฟังการบรรยาย โดยวิทยากรที่เป็นนักวิชาการที่เชี่ยวชาญในแต่ละสาขา ซึ่งหัวข้อที่จัดให้ความรู้เสริมกับหัวข้อในช่วงเช้า

Stage A2 : Stage pédagogique de français des affaires

การอบรมในรายการนี้จะให้ความรู้ในด้านการสอนภาษาฝรั่งเศสด้านธุรกิจ แบ่งการอบรมเป็นกลุ่มย่อยประมาณกลุ่มละ 15 คน มี 6 กลุ่มด้วยกัน หัวข้อการอบรมจะแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ

ก. การบรรยาย (Conférences) มีหัวข้อที่น่าสนใจ คือ

1. *Construction de programme* เป็นการบรรยายที่ให้ความรู้ในเรื่องการวางแผนทาง และองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศสด้านธุรกิจ

2. *Les éléments de la représentation et la représentation de ces éléments* ได้แก่ การติดต่อทางธุรกิจ โดยการใช้สื่อในรูปแบบต่างๆ

3. *Présentation des examens de français des affaires et des professions de la CCIP* การเสนอตัวอย่างข้อสอบและการแนะนำการสอบภาษาฝรั่งเศสด้านธุรกิจ และด้านการอาชีพอื่นๆ ที่ CCIP จัดขึ้นทุกปี เพื่อให้ผู้สอนภาษาฝรั่งเศสได้เข้าใจและเห็นความสำคัญในการเรียนการสอนด้านนี้มากขึ้น รวมทั้งการให้คำแนะนำและกำลังใจต่อผู้เรียนที่จะสมัครสอบเพื่อรับประกาศนียบัตรของ CCIP นอกเหนือจากการให้ความรู้ในชั้นเรียน

4. *Radioscopie d'une situation d'enseignement en français des professions* ให้ความรู้ในเรื่องการกำหนดขอบข่ายและการดำเนินการอย่างมีระบบในการสอนภาษาฝรั่งเศสที่เกี่ยวกับการอาชีพ

5. *Les nouveaux enjeux de la communication professionnelle* เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้อง วัตพัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีที่ทำให้เกิดเครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัยมาใช้ในวงการธุรกิจ

ข. การอบรมกลุ่มย่อย

1. *Journée à thème* มี 3 หัวข้อ

Négociation ได้แก่ การเจรจาธุรกิจทั้งในและนอกประเทศ ผู้เข้ารับการอบรมจะได้ ความรู้ในเรื่องวิธีการทำแบบฝึกหัดในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะ *jeux de rôle*

Réalisation d'un journal radiophonique การเสนอข่าวสารทางวิทยุกระจายเสียงใน เวลาที่จำกัด

Ressources et analyse de manuels การแนะนำเอกสาร หนังสือ ตำราเรียน พจนานุกรม วารสาร สิ่งตีพิมพ์รูปแบบต่างๆ สื่อทัศนูปกรณ์ที่เกี่ยวกับการสอนภาษาฝรั่งเศสด้านธุรกิจ ที่ผลิตทั้งใน ประเทศฝรั่งเศส และจากต่างประเทศ เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้วิเคราะห์ และคัดเลือกสิ่งที่เหมาะสมมา ใช้กับการเรียนการสอนของตนต่อไป

2. *Ateliers pédagogiques* มีหลายหัวข้อที่ให้ผู้เข้าอบรมเลือก เช่น

Problèmes et pratique de la traduction

Le Marketing du cours de langue

Didactique de la terminologie du français des Affaires

etc

3. การแนะนำเกี่ยวกับการสอบของ CCIP

A) Apprentissage et enseignement du français des affaires et des professions

B) Examens et évaluation en français des affaires et des professions

4. *Projets* การทำรายงานตามหัวข้อที่กำหนดให้ 1 หัวข้อ จาก 6 หัวข้อต่อไปนี้

Recrutement et recherche d'emploi

Interculturel

Publicité

Vidéo

Mécénat et parrainage

Placer son argent

5. *Communication écrite* ได้แก่ การเขียนจดหมายติดต่อบริษัทในวงการธุรกิจการสร้างแบบฝึกหัดข้อเขียน เป็นต้น

6. *Communication orale* การเสนอแนวทางการสอนและการทำกิจกรรม แบบฝึกหัดเกี่ยวกับการติดต่อด้านธุรกิจทางวาจา

7. *L'exploitation d'un document authentique* การแนะนำให้ผู้รู้จักเลือกเอกสารจริงมาใช้ในการสอนภาษาฝรั่งเศสด้านธุรกิจ เช่น เอกสารจากหนังสือพิมพ์ ตารางข้อมูลต่างๆ เอกสารโฆษณาใบปลิวโฆษณาสินค้า และเอกสารจากธนาคาร

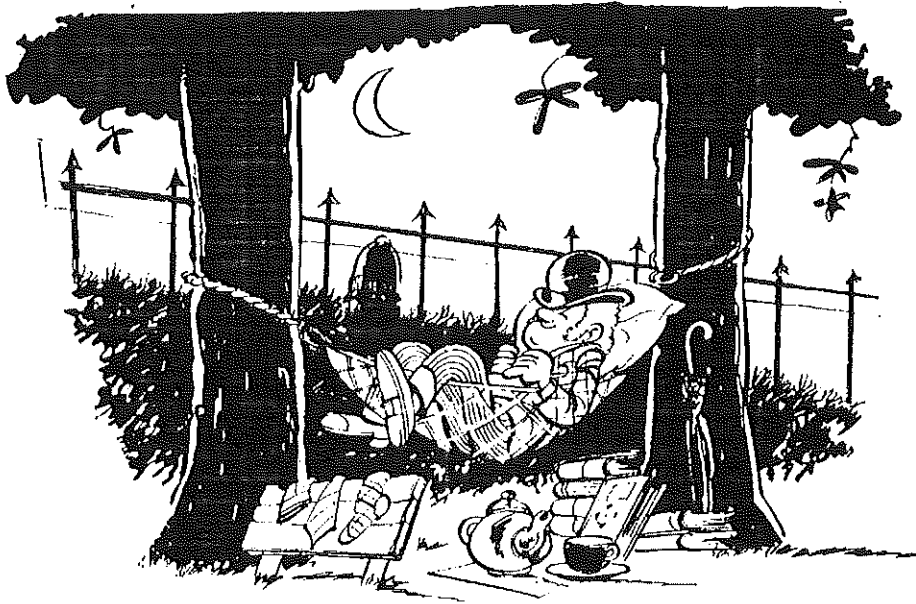
8. *Visite d'entreprise* เป็นกิจกรรมนอกสถานที่

9. *Rencontre avec des professionnels de l'entreprise* การสนทนากับ นักธุรกิจ จาก 6 บริษัทที่ได้รับเชิญมา เช่น บริษัทที่ผลิตเครื่องคอมพิวเตอร์ สำนักงานจัดหางาน ฯลฯ

เป็นที่แน่นอนว่า ผู้เข้ารับการอบรมส่วนมากจะพอใจในผลที่ได้รับคือการได้ความรู้ทั้งเนื้อหาวิชา การสอน แนวคิดและเทคนิคในการสร้างบทเรียน และแบบฝึกหัด กิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียนที่จะช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยความสำเร็จเรียบร้อยและเป็นผลดีต่อผู้เรียนที่จะนำความรู้ต่างๆ ไปใช้ในการประกอบอาชีพต่อไป

หากท่านใดสนใจเข้ารับการอบรมจาก CCIP ในปีหน้าดิฉันได้ทราบมาว่า การอบรมจะเริ่มในวันที่ 20 มิถุนายน 2537 ติดต่อบริษัท และขอรายละเอียดได้ที่ BAL หรือที่ CCIP โดยตรง

Rap'tout : ขอบฟากจาก BESANÇON

วนิดา รังสิมารังรักษ์*

Langue familière et équivalent en langue standard

mec (m)	= type (m) = bonhomme (m)
oseille (f)	= pognon (m) = pèze (m) fric = (m) = blé (m) = sous (m, pl) = liquide (m) = ronds (m, pl) = de l'argent
biffetons (m, pl)	= billets de banque
napo (m)	= napoléon, pièce d'or d'une valeur approximative de 400 francs.
bourliche (m)	= pourliche (m) = pourboire (m)
bas de laine (m)	= magot (m) = économies (m, pl) pour une personne privée
bénéfs (m, pl)	= bénéfices (m, pl) pour une entreprise
pomper	= sucer = prendre = raper = rafler
cracher	= payer
clopes (m, pl)	= cigarettes
tune (f)	= une pièce de monnaie

* อาจารย์สอนภาษาฝรั่งเศสโรงเรียนพระโขนงพิทยาลัย
ได้รับทุนระยะ 2 เดือนของสมาคมครุภาษา ฝรั่งเศสแห่งประเทศไทยปี 2536

Différents impôts payés par les français:

taxe foncière pour les propriétaires de terrains = impôts fonciers

taxe immobilière payée par les personnes pour l'occupation d'un appartement ou d'une maison

taxe professionnelle, taxe d'apprentissage, taxe sur le personnel sont des impôts payés par les entreprises

vignette (f) = taxe annuelle payée sur les voitures, proportionnelle à la voiture.

puissance, et représentée par un timbre collé sur le pare-brise de la voiture

timbre fiscal (m) = taxe payée pour tout acte officiel enregistré par une administration et représentée par un timbre collé sur l'acte
impôts sur les grandes fortunes payés par les gens très riches
impôts sécheresse payés par tous les Français lorsque le pays a souffert d'une sécheresse grave et que les récoltes ont été mauvaises (c'est un impôt exceptionnel)

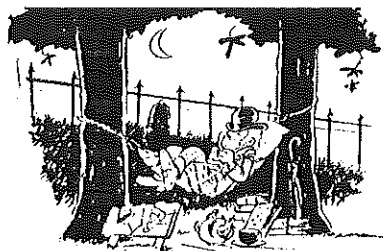
contribution sociale généralisée, nouvel impôt de 2,4% prélevé sur les salaires pour combler le déficit du chômage.

droits de succession, impôts payés par les héritiers à la mort d'une personne

charges sociales, nom donné aux sommes payées par les patrons d'une part et par les employés d'autre part, chaque mois, pour la sécurité sociale et la retraite.

action (f) nom donné à la participation financière d'une personne au capital d'une entreprise, la valeur d'une action est donnée par la Bourse
SICAV autre manière de placer son argent à la banque plus-value : si vous avez acheté puis revendu rapidement un bien et fait ainsi un bénéfice qu'on appelle "plus-value" vous serez obligé de payer un impôt sur ces gains

TVA, taxe à la valeur ajoutée, impôt indirect variable, payé lors de l'achat de n'importe quelle chose

Que faites - vous en classe?

--- [ศิริธร ดุษฎีพรรณ*] ---

ในฉบับนี้จะมีเนื้อหาทางด้านวัฒนธรรมฝรั่งเศสในเรื่อง “La sécurité sociale” ซึ่งอาจารย์ผู้สอนในระดับชั้น ม. 5 จะนำไปใช้ประโยชน์เล่าเป็นเกร็ดความรู้ให้นักเรียน

Organisation et fonctionnement de la protection sociale

◆ LA SÉCURITÉ SOCIALE

- Une mosaïque de régimes

La totalité de la population française bénéficie de la couverture sociale mais le système qui s'est progressivement mis en place est d'une extrême complexité : il n'est pas unifié et divers régimes spécifiques ont été maintenus.

On distingue ainsi :

- le régime général auquel sont affiliés les salariés de l'industrie et des services, les salariés agricoles, les fonctionnaires civils, les ouvriers de l'État ainsi que les étudiants ;
- les régimes spéciaux qui concernent les travailleurs des mines, de la RATP, de la SNCF, les marins, les agents d'EDF-GDF ;
- les régimes agricoles;
- les régimes des travailleurs non salariés des professions non agricoles (artisans, commerçants, professions libérales)

* อาจารย์สาขาวิชาภาษาฝรั่งเศส โรงเรียนกุนนทีรุทธารามวิทยาคม

- Le régime général

a) Les prestations

Pour percevoir les prestations sociales il faut être affilié à une caisse de Sécurité sociale. Cette affiliation est obligatoire et automatique pour tous les salariés et leur conjoint, les enfants ou personnes à charge, dès lors que l'employeur déclare, comme la loi l'y oblige, les travailleurs qu'il embauche. Les prestations sont dues en échange du versement d'une cotisation (principe de l'assurance) ; cependant en étendant les bénéficiaires de la protection sociale à des catégories qui n'ont pas de revenus (étudiants), le régime général verse aussi des prestations sans qu'il y ait eu paiement de cotisations (le principe de la solidarité se substitue alors à celui de l'assurance).

b) Les cotisations

Les cotisations sont prélevées sur les salaires, une partie est à la charge du salarié, une partie à la charge de l'employeur. Pour les risques "accidents du travail" et les allocations familiales, la totalité des cotisations est due par l'employeur. Les cotisations sont calculées en prenant pour base les salaires versés. Sauf dans le cas de la cotisation versée à la Caisse d'assurance maladie, les cotisations ne sont prélevées que sur la partie du salaire inférieure à un plafond (environ 8,000 F).

◆ LES AUTRES FORMES DE PROTECTION SOCIALE

- Les régimes complémentaires

D'abord institué (1947) pour les salariés cadres, le système de retraite complémentaire s'est généralisé à l'ensemble des salariés et a un caractère obligatoire depuis 1972. Pour bénéficier de ce complément de retraite, qui s'ajoute à l'assurance vieillesse versée par le régime général, il suffit d'être salarié et de bénéficier de cette assurance. L'affiliation à un régime de retraite complémentaire est obligatoire, mais le choix de la Caisse est laissé aux employeurs et salariés.

- Les mutuelles

Organismes fondés sur le principe de la libre adhésion, les mutuelles regroupent des personnes qui ont des affinités communes, professionnelles ou autres. Elles peuvent verser les prestations du régime général et assurent en partie le remboursement des frais non couverts par la Sécurité sociale (ticket modérateur⁽¹⁾) ; elles gèrent par ailleurs des centres de soins, des œuvres sociales, des centres de loisirs. Elles comptent environ 26 millions d'adhérents.

- L'assurance chômage

Lors de sa création en 1958, l'assurance chômage n'a pas été rattachée au régime général. Une caisse spéciale a été créée au niveau national : l'Union nationale pour l'emploi dans l'industrie et le commerce (UNEDIC), ainsi que des associations pour l'emploi dans l'industrie et le commerce (ASSEDIC) au niveau local ou professionnel. Depuis 1979, ce sont les ASSEDIC qui prennent en charge l'intégralité des assurances chômage. Ces caisses sont gérées paritairement par des représentants du patronat et des salariés⁽²⁾

- L'aide sociale

À côté de ces mécanismes de protection sociale qui fonctionnent essentiellement sur le principe de l'assurance, il subsiste une aide sans contrepartie versée par les pouvoirs publics. Il s'agit d'une assistance portée aux plus démunis. Ce sont les bureaux d'aide sociale des mairies qui assurent la distribution de ces subides.

◆ LES DIFFÉRENTS RISQUES COUVERTS ET LEUR FINANCEMENT

Les principaux risques couverts par la protection sociale sont, par ordre d'importance dans le total des prestations, la vieillesse, la santé, la famille/maternité, l'emploi et la formation professionnelle.

- Qui en bénéficie?

Pour pouvoir bénéficier des prestations sociales, il faut être immatriculé (c'est-à-dire inscrit sur la liste des assurés sociaux avec un numéro d'immatriculation) et affilié à un régime d'assurance (c'est-à-dire rattaché à un centre de Sécurité sociale, généralement celui de sa résidence habituelle).

Le bénéfice des prestations est accordé à l'assuré social et à son conjoint, ses enfants à charge et éventuellement d'autres membres de la famille.

- Qui cõtise?

La plus grande partie du financement du régime général est assuré par des cotisations : celles-ci sont donc à la charge de l'employeur et du salarié. La part qui incombe aux salariés est prélevée par l'employeur sur le montant brut des rémunérations.

La part de l'employeur correspond à environ 35% et celle du salarié à 15%

◆ LES PRESTATIONS REÇUES

□ Prestations santé

Elles concernent les risques de maladie, invalidité/décès/veuvage, accident du travail, maladie professionnelle.

1) Maladie

Deux principaux types de prestations sont fournis :

- *Les prestations en nature* : elles consistent en un remboursement partiel ou intégral des services médicaux (consultations, visites, prescription de traitements paramédicaux, analyses, soins dentaires ...), en la prise en charge des frais d'hospitalisation dans des établissements publics ou privés, conventionnés⁽²⁾ ou non.

Les taux de remboursement varient entre 40% (pour les médicaments ordinaires ou "de confort") et 100% (pour les médicaments spécialisés et très coûteux), avec une moyenne de 70% pour les médicaments courants. Les honoraires des médecins, dentistes, infirmiers sont remboursés à 75% et les frais d'hospitalisation et de chirurgie à 80% (ou 100% au-delà d'un mois et en cas d'opération grave), avec paiement d'un forfait journalier de 50 F.

- *Les prestations en espèces* : elles sont accordées pour compenser en partie la perte de salaire et ont ainsi un caractère de revenu de remplacement.

Ce système respecte les principes de la médecine libérale :

- l'assuré est libre de choisir son médecin, son pharmacien, son établissement de soins ;
- le praticien est libre de prescrire la thérapie de son choix, mais doit cependant s'efforcer à la plus stricte économie compatible avec l'efficacité du traitement ;
- le malade paie en général directement l'acte médical ou les médicaments prescrits, et se fait ensuite rembourser par la Sécurité sociale, sauf le montant du ticket modérateur. La prise en charge par la Sécurité sociale est parfois totale (maladie grave, personnes économiquement faibles).

2) Invalidités, décès, veuvage

En cas d'invalidité, une pension peut être versée à l'assuré en fonction du degré d'invalidité (qui doit être d'au moins 2/3 de sa capacité de travail).

En cas de décès, un capital décès peut être versé aux personnes qui étaient à charge de l'assuré.

Enfin, une allocation veuvage peut être versée au conjoint de l'assuré si celui-ci a cotisé à l'assurance veuvage (0,1% du salaire).

3) Accidents du travail

Les personnes victimes d'un accident du travail, d'un accident sur le trajet de leur travail ou d'une maladie professionnelle sont prises en charge par la Sécurité sociale au titre d'une assurance spécifique.

Aucune condition de durée d'activité ou d'immatriculation à la Sécurité sociale n'est exigée pour bénéficier de ces prestations.

La victime n'a pas à faire l'avance des frais de soins.

L'indemnisation est faite à 100%. En cas d'hospitalisation, l'assuré n'a pas à acquitter le montant du forfait journalier.

Seuls les chefs d'entreprises paient la cotisation pour les accidents du travail. Elle varie suivant l'importance du risque dans chaque entreprise.

□ Prestations famille

Les prestations familiales constituent un revenu de complément versé aux familles, en compensation des charges occasionnées par l'éducation des enfants. Toutes les familles à condition de résider en France y ont droit, quelle que soit leur activité professionnelle. On distingue parmi les prestations celles qui sont soumises à conditions de ressources et celles qui ne le sont pas.

1) Les prestations non soumises à conditions de ressources

Ce sont celles auxquelles toute famille peut prétendre quel que soit le montant de son revenu ; elles ont été instituées dans une optique de :

- politique familiale : aider les familles, assurer une solidarité entre ménages sans enfants et ménages avec enfants ;

- politique démographique : inciter les couples à procréer en leur assurant des revenus, afin d'augmenter la fécondité et éviter le vieillissement de la population ;

- politique de santé : assouvir les prestations de contrôles obligatoires avant et après la naissance afin de dépister précocement les maladies et malformations. La baisse spectaculaire des taux de mortalité infantile au cours des vingt dernières années⁽⁴⁾ peut être en partie attribuée à cet effort important de prévention.

a) *Les allocations prénatales* : la grossesse doit être déclarée dans les 15 premières semaines à un organisme de Sécurité sociale. La femme enceinte doit se soumettre à 4 examens médicaux au cours de la grossesse pour avoir droit au versement de l'allocation. Elle s'élève actuellement à environ 400 francs par mois.

b) *L'assurance maternité* : tous les frais médicaux, pharmaceutiques et hospitaliers nécessités par l'accouchement sont remboursés à 100%. Une indemnité journalière est versée pendant la durée de cessation d'activité. La période de congé est de 16 semaines (6 avant la date présumée de l'accouchement et 10 après) ; à partir du troisième enfant cette interruption est de 26 semaines.

c) *L'allocation post-natale* : toute femme résidant en France a droit à cette allocation, à condition de se soumettre elle-même et de soumettre l'enfant à 3 examens post-nataux. Son montant correspond à environ 700 francs par mois. Cette allocation est fortement majorée dans les cas de naissances multiples et à la naissance du troisième enfant ou d'un enfant de rang supérieur. Cette majoration est bien sur destinée à encourager les couples à donner naissance à un troisième enfant.

d) *Les allocations proprement dites* : ces allocations sont versées à toutes les familles ayant au moins deux enfants à charge. Les prestations sont dues tant que l'enfant est soumis à l'obligation scolaire (16 ans). Cette limite peut être prolongée jusqu'à 20 ans lorsque l'enfant :

- est placé en apprentissage, en stage de préformation professionnelle,
- poursuit ses études,
- est dans l'incapacité totale d'exercer une activité professionnelle,
- est une jeune fille, et se consacre exclusivement aux travaux ménagers et à l'éducation d'enfants de moins de 14 ans.

Le montant des allocations familiales est d'environ 600 francs par mois pour deux enfants. On ajoute environ 800 francs par enfant supplémentaire.

Une majoration par enfant (à l'exclusion des aînés dans les familles de seulement 2 enfants) intervient à raison d'environ 170 francs pour les enfants de plus de 10 ans et d'environ 300 francs pour ceux de plus de 15 ans

e) *Autres allocations* : peuvent également être versées des allocations spécifiques (allocation pour enfant orphelin, handicapé ou gravement malade).

2) *Les allocations soumises à conditions de ressources*

Ce sont les prestations versées seulement aux familles percevant de faibles revenus :

- le complément familial versé aux familles qui élèvent au moins trois enfants, ou un enfant de moins de 3 ans,
- l'allocation parentale d'éducation,
- l'allocation de rentrée scolaire,
- les aides au logement.

□ Prestations vieillesse

Depuis le 1er avril 1983, tout assuré du régime général ayant 60 ans et 37,5 années de cotisation peut accéder à la retraite à taux plein. Néanmoins la retraite à 60 ans est un droit, non une obligation. Le salarié peut donc continuer à travailler jusqu' à 65 ans.

D'autre part, les problèmes actuels d'emploi ont amené les pouvoirs publics à mettre en place certaines dispositions visant à permettre une cessation anticipée d'activité ou pré-retrait..

Les prestations comprennent la retraite proprement dite et le minimum vieillesse.

La retraite à laquelle peuvent prétendre les salariés qui relèvent du régime général se compose de deux éléments :

- une retraite de base, servie par le régime général de la Sécurité sociale,
- une ou plusieurs retraites complémentaires.

Ils sont versés à l'assuré ou, partiellement à son conjoint survivant.

1) *La retraite de base*

On peut donc en bénéficier à partir de 60 ans :

- à taux plein si on a cotisé 37,5 années.
- à taux réduit si l'on n'a pas cotisé pendant 37,5 années.

Le taux plein correspond à 50% du salaire moyen des 10 meilleures années.

2) *Les retraites complémentaires*

Elles sont déterminées par des "*points de retraite*" dont la valeur résulte d'une division entre le total des cotisations versées chaque année et le nombre total de points à verser.

Pour ceux qui ne disposent pas de retraite suffisante ou n'en ont aucune, il est prévu un "*minimum vieillesse*" attribué sans condition de versement de cotisation préalable mais sous condition de ressources.

Le minimum de ressources, pour une personne seule, doit correspondre à environ 60% du SMIC, soit 3 200 francs par mois.

□ Assurance chômage

Le régime d'assurance chômage entré en vigueur au 1er avril 1984 fonctionne selon un double système d'indemnisation : d'une part un système d'assurance géré par les seuls partenaires sociaux et financé par les cotisations sur les salaires, d'autre part un système de solidarité pris en charge par l'État.

1) Les prestations

Elles sont fournies soit au titre de l'assurance chômage, soit au titre de la solidarité.

2) Le régime d'assurance chômage

Pour en bénéficier, il faut :

- avoir été licencié,
- avoir été affilié au régime de l'assurance chômage pendant un minimum de temps,
- être à la recherche d'un emploi, être apte à en exercer un, ne pas avoir atteint l'âge du départ à la retraite.

3) La durée d'indemnisation

Elle varie suivant :

- le type d'allocation : allocation de base⁽⁵⁾ ou allocation de fin de droits⁽⁶⁾,
- la durée d'affiliation au régime avant la rupture du contrat de travail,
- l'âge à la rupture du contrat de travail.

4) Le montant des indemnisations

Il se compose comme suit :

- l'allocation de base est constituée d'une partie proportionnelle au salaire d'activité et d'une partie fixe.

Cette allocation ne peut être inférieure à 95 francs par jour, ni supérieure à 75% du salaire de la période de référence qui porte généralement sur les 12 derniers mois. En cas de prolongation, l'allocation de base est réduite à 85 ou 95% de ce montant.

- l'allocation de fin de droits s'élève à 63 francs ou 88,15 francs par jour. Elle est majorée pour certains travailleurs âgés.

Lorsqu'un travailleur ne peut pas bénéficier de l'assurance chômage ou a épuisé les prolongations possibles de ses droits au titre de cette assurance, il peut être pris en charge, sous certaines conditions, par le régime de solidarité nationale.

5) Le régime de solidarité nationale

Deux principaux types d'allocations peuvent être versés au titre de la solidarité nationale :

- les allocations d'insertion : elles concernent essentiellement les jeunes et certaines femmes n'ayant pas encore travaillé. Elles varient entre 43,87 francs et 83,74 francs ;
- les allocations de solidarité : elles concernent essentiellement les chômeurs qui ne sont plus pris en charge par le régime d'assurance parce qu'ils ont épuisé les durées maximales d'indemnisation.

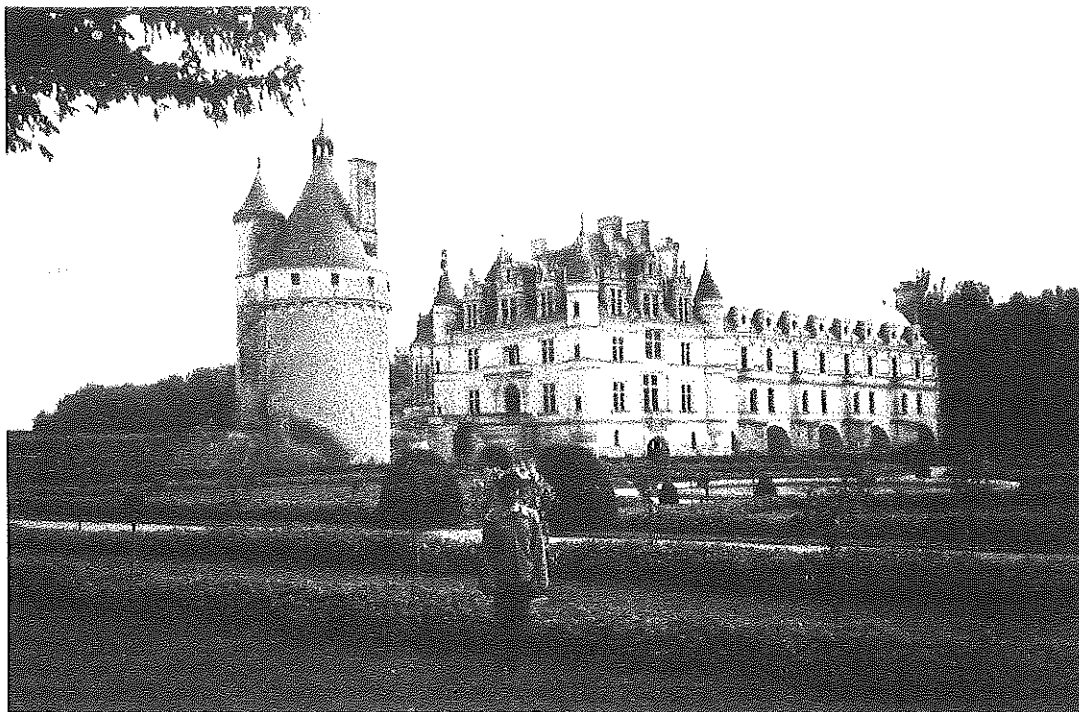
Pour pouvoir en bénéficier, les chômeurs doivent remplir certaines conditions d'activités salariales antérieures et une condition de ressources maximales. Elles vont de 64,50 francs à 88,15 francs. Quel que soit le régime (assurance chômage ou solidarité), la revalorisation des indemnités intervient deux fois par an.

ตลอดระยะเวลา 7 วันที่ได้อยู่ Paris ดิฉันได้เยี่ยมชม Versailles, Musée du Louvre, La Tour Eiffel, L'Arc de Triomph, Notre-Dame, Centre Pompidou, La Défense, Montmartre, Le sacré-Coeur, L'Assemblée National, Quartier Latin

จาก 7 วันที่ปารีส M. Jean-Claude ได้พาดิฉัน และเพื่อนๆ นั่ง T.G.V. ไปเมือง Tours M. Jean-Claude ได้เช่ารถยนต์ขนาดเล็ก พาดิฉันและเพื่อนๆ ไปเที่ยวเมืองชายทะเล Ville de Saint-Malo และ Le Mont Saint-Michel ซึ่งห่างจากเมือง Tours ประมาณ 300 km ดิฉันประทับใจมากเพราะมีทะเลสวยสะอาดและอากาศดี พักที่นี่ได้ 2 วันก็กลับไปยังเมือง Tours

ที่ Tours ดิฉันได้พักกับครอบครัวชาวฝรั่งเศสได้ใช้คำสนทนาที่ใช่ง่ายๆ โดยไม่ได้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์นัก แต่เขาก็สามารถเข้าใจเราได้ ช่วงเช้าดิฉันต้องเข้าเรียนวิชาภาษาฝรั่งเศส โดยเรียนพร้อมกับเพื่อนๆ ชั้นมัธยมที่ไปด้วยกัน มีครูชาวฝรั่งเศสเป็นผู้สอน ท่านได้สอนเกี่ยวกับข่าวสารปัจจุบัน ไวยากรณ์และบทสนทนา

ที่ Tours ดิฉันได้เข้าชม Château มากมาย เช่น Château de Chenonceau ซึ่งงดงามมาก โดยตัวปราสาทตั้งอยู่บนแม่น้ำ Chèr และสวนดอกไม้ที่สะพรั่งไปด้วยดอกสีชมพูสด Château d'Usse, Château Chinon, Chateau de Chambord โรงงานผลิตไวน์, Futuroscope

ดิฉันและเพื่อนๆ นั่ง T.G.V. เข้า Paris เพื่อไปยังสนามบิน Charles de Gaulle ในวันที่ 1 พฤศจิกายน 2536 และได้ขึ้นเครื่องกลับ เวลา 18.00 น. มาถึงสนามบินตอนเมืองเวลา 15.00 น. ของวันที่ 2 พฤศจิกายน 2536

ดิฉันขอขอบคุณสมาคมครูภาษาฝรั่งเศสมา ณ ที่นี้ ที่ให้โอกาสดิฉันได้รับประสบการณ์ใหม่ๆ ในต่างแดน ซึ่งเป็นความจดจำและประทับใจมิรู้ลืม

ดิฉันจะนำความรู้ที่ได้กลับมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมให้มากที่สุด

จากบรรณาธิการ

วารสารของสมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทยฉบับนี้ เป็นฉบับที่ 63 ปีที่ 16 เล่มที่ 3 เดือนกรกฎาคม-กันยายน 2536

ถึงแม้คอลัมน์ *ในแวดวงครูสอนฝรั่งเศส* จะไม่ได้มาปรากฏ แต่ก็ยังมีการสัมภาษณ์ครูสอนภาษาฝรั่งเศสท่านหนึ่งมาเสนอท่าน เป็น *บทสัมภาษณ์อาจารย์ Xavier Galland* แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สัมภาษณ์โดย ดร.อัจฉรา โชติบุตร และถึงแม้คอลัมน์ *สายใยไมตรี* จะไม่มี อาจารย์อุรุจดา เขาวนชลากร ก็ยังได้ส่งบทความเล็กๆ จาก *อนุสมาชิค* ของเรา นพวรรณ เชื้อนแก้ว มาสืบสานสายใยระหว่างสมาคมกับนักเรียนซึ่งได้รับทุนจากสมาคม

นอกจากนั้นเราก็ได้เสนอความรู้ต่างๆ ในสาขาวรรณคดี ภาษา และวัฒนธรรมพร้อมทุกอย่าง ทางด้านวรรณคดีก็มีเรื่องของ Jules Verne เรื่องของ Cosette และมีนิทานพื้นบ้านของเพื่อนบ้าน คือ *นิทานเขมร* ซึ่งศาสตราจารย์ François Martini กับ ศาสตราจารย์ Solange Bernard แปลจากภาษาเขมร ทั้งสองท่านเป็นผู้สอนอารยธรรมตะวันออก ณ Ecole Nationale des Langues Orientales Vivantes ซึ่งปัจจุบันยกระดับเป็นสถาบัน หรือ Institut แล้ว สิทธา พิณจิวาดล เป็นผู้แปล อัจฉรา โชติบุตร เป็นผู้ตรวจทาน

ทางด้านการศึกษา เรามีสบทความ 3 เรื่อง ได้แก่ *การอบรมภาษาฝรั่งเศสธุรกิจ การศึกษาในประเทศฝรั่งเศส* และ *นำชม La Sorbonne...*

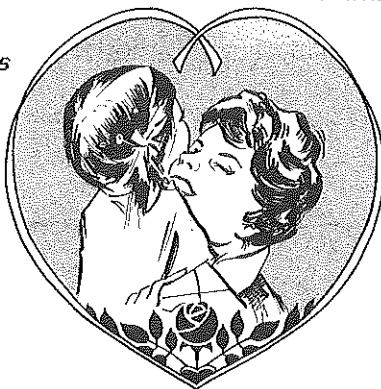
ทางด้านภาษา และการสอน เรามีเรื่อง *Rap'tant* เรื่อง *Que faites-vous en classe* และ *วิธีทำ Toasts* เรื่องหลังนี้เกี่ยวกับภาษาและการสอน ทั้งๆ ที่เป็นเรื่องอาหารการกินมากกว่าที่เป็นเช่นนี้ก็เพื่อให้สมาชิค-เพื่อนครูนำ *vocabulaire* ไปสอนนักเรียนของท่านใจคะ

อนึ่ง วันที่ 12 สิงหาคม 2536 นี้ นอกจากจะเป็นวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระราชินีนาถแล้ว ยังเป็น *วันแม่แห่งชาติ* หรือ *Fête des Mères* ด้วย ท่านแสดงความรำลึกถึงพระคุณแม่อย่างไรบ้างคะ

พบกันใหม่ฉบับหน้าคะ

❖ สิทธา พิณจิวาดล ❖

Fête des Mères

* โดยได้รับพระบรมราชานุญาต

พจนานุกรม ฉบับเฉลิมพระเกียรติ*

วางจำหน่ายแล้ว ตามร้านหนังสือทั่วประเทศ
จัดพิมพ์ และจำหน่ายโดย

วัฒนาพานิช สําราชยุธาภรณ์

216-222 ถนนบำรุงเมือง กรุงเทพฯ 10200 โทร. 2229394 • 2225371 • 2225372

ราคาเล่มละ 250.- บาท ฉบับนักเรียน 35.- บาท